Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

26 päivänä tammikuuta 2017*

Muutoksenhaku — Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Kylpyhuonekalusteiden markkinat Belgiassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa ja Itävallassa — Päätös, jolla todetaan SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 53 artiklan rikkominen — Hintojen yhteensovittaminen ja arkaluonteisten liiketoimintatietojen vaihtaminen — Yhtenä kokonaisuutena pidettävä kilpailusääntöjen rikkominen — Näyttö — Sakot — Täysi harkintavalta — Kohtuullinen aika — Oikeasuhteisuus

Asiassa C-625/13 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 29.11.2013,

Villeroy & Boch AG, kotipaikka Mettlach (Saksa), edustajinaan M. Klusmann ja T. Kreifels, Rechtsanwälte, avustajanaan professori S. Thomas,

valittajana,

ja joissa valittajan vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään L. Malferrari, F. Castillo de la Torre ja F. Ronkes Agerbeek, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

toimien kokoonpanossa: varapresidentti A. Tizzano, joka hoitaa ensimmäisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit M. Berger, E. Levits, S. Rodin (esittelevä tuomari) ja F. Biltgen,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.9.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.11.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa

tuomion

1 Villeroy & Boch AG vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 16.9.2013 antaman tuomion Villeroy & Boch Austria ym. v. komissio (T-373/10, T-374/10, T-382/10 ja T-402/10, ei julkaistu, EU:T:2013:455; jäljempänä valituksenalainen tuomio) siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on kyseisellä tuomiolla hylännyt osittain sen kanteen, jossa vaadittiin SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 23.6.2010 annetun komission päätöksen K(2010) 4185 lopullinen (Asia COMP/39.092 – Kylpyhuonekalusteet) (jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista sitä koskevilta osin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus (EY) N:o 1/2003

2 [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [SEUT 101 tai SEUT 102] artiklan määräyksiä – –

– –

Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään kymmenen prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

– –

3. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.”

Vuoden 2006 suuntaviivat

3 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat) 2 kohdassa todetaan, että sakkoja määritettäessä ”komissio ottaa – – huomioon rikkomisen vakavuuden ja keston” ja että ”sakon määrä ei saa ylittää asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa säädettyjä enimmäismääriä”.

4 Vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Vaikka näissä suuntaviivoissa esitellään yleiset sakon laskentamenetelmät, erityistapauksissa voi olla kuhunkin asiaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi tai pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi perusteltua, että komissio poikkeaa näistä menetelmistä tai 21 kohdassa vahvistetuista raja-arvoista.”

Asian tausta ja riidanalainen päätös

5 Kartellissa kyseessä olleet tuotteet ovat kylpyhuonekalusteita, jotka kuuluvat johonkin seuraavista kolmesta tuotteiden alaryhmästä: hanat, suihkuseinät oheistarvikkeineen sekä keraamiset tuotteet (jäljempänä kolme tuotteiden alaryhmää).

6 Unionin yleinen tuomioistuin on esittänyt asian taustan valituksenalaisen tuomion 1–19 kohdassa, ja se voidaan tiivistää seuraavasti.

7 Komissio totesi riidanalaisella päätöksellä, että kylpyhuonekalusteiden alalla oli rikottu SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklaa. Kyseinen rikkominen, johon oli osallistunut komission mukaan 17 yritystä, oli tapahtunut eri ajanjaksoina 16.10.1992–9.11.2004, ja se koostui joukosta kilpailunvastaisia sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja Belgian, Saksan, Ranskan, Italian, Alankomaiden ja Itävallan alueella.

8 Komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä tarkemmin sanottuna, että todettu rikkominen koostui ensinnäkin siitä, että kyseiset kylpyhuonekalusteiden valmistajat yhteensovittivat vuotuisia hinnankorotuksia ja muita hinnoittelutekijöitä kansallisissa ammatillisissa järjestöissä säännöllisesti järjestettyjen kokousten yhteydessä, toiseksi hintojen vahvistamisesta tai yhteensovittamisesta raaka-aineiden hintojen korotuksen, euron käyttöönoton tai tiemaksujen käyttöönoton kaltaisten erityisten tapahtumien yhteydessä ja kolmanneksi luottamuksellisten liiketoimintatietojen ilmaisemisesta ja vaihtamisesta. Komissio totesi lisäksi, että hintojen vahvistaminen kylpyhuonekalusteiden alalla seurasi vuosittaista sykliä. Valmistajat vahvistivat tässä yhteydessä hintaluettelonsa, jotka olivat voimassa yleensä vuoden ajan ja joihin liikesuhteet perustuivat.

9 Villeroy & Boch ja muut kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa eli Villeroy & Boch Austria GmbH (jäljempänä Villeroy & Boch Itävalta), Villeroy & Boch SAS (jäljempänä Villeroy & Boch Ranska) ja Villeroy & Boch Belgium SA (jäljempänä Villeroy & Boch Belgia) toimivat kylpyhuonekalusteiden alalla. Villeroy & Boch omistaa kokonaan Villeroy & Boch Itävallan, Villeroy & Boch Ranskan, Villeroy & Boch Belgian, Ucosan BV:n ja sen tytäryhtiöt sekä Villeroy & Boch SARL:n (jäljempänä Villeroy & Boch Luxemburg).

10 Masco Corp. ja sen tytäryhtiöt, joihin kuuluvat hanoja valmistava Hansgrohe AG ja suihkuseiniä valmistava Hüppe GmbH, ilmoittivat 15.7.2004 komissiolle kartellista kylpyhuonekalusteiden alalla ja pyysivät sakkoimmuniteettia sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä vuoden 2002 yhteistyötiedonanto) nojalla tai, ellei sitä myönnetä, sakkojen määrän alentamista. Komissio teki 2.3.2005 kyseisen tiedonannon 8 kohdan a alakohdan ja 15 kohdan nojalla Mascon hyväksi sakkoimmuniteettia koskevan ehdollisen päätöksen.

11 Komissio teki 9. ja 10.11.2004 useiden kylpyhuonekalusteiden alalla toimivien yhtiöiden ja kansallisten ammatillisten järjestöjen tiloissa tarkastuksia ilman ennakkoilmoitusta.

12 Grohe Beteiligungs GmbH ja sen tytäryhtiöt sekä American Standard Inc. (jäljempänä Ideal Standard) pyysivät 15. ja 19.11.2004 sakkoimmuniteettia vuoden 2002 yhteistyötiedonannon nojalla tai, ellei sitä myönnetä, sakkojen määrän alentamista.

13 Komissio lähetti 15.11.2005–16.5.2006 useille kylpyhuonekalusteiden alalla toimiville yhtiöille ja järjestöille, ja myös kantajille ensimmäisessä oikeusasteessa, tietojensaantipyyntöjä, minkä jälkeen se antoi 26.3.2007 väitetiedoksiannon, joka annettiin näille tiedoksi.

14 Myös Roca SARL sekä Hansa Metallwerke AG ja sen tytäryhtiöt pyysivät 17. ja 19.1.2006 sakkoimmuniteettia vuoden 2002 yhteistyötiedonannon nojalla tai, ellei sitä myönnetä, sakkojen määrän alentamista. Aloys F. Dornbracht GmbH & Co. KG Armaturenfabrik esitti 20.1.2006 samankaltaisen pyynnön.

15 Komissio antoi 12.–14.11.2007 järjestetyn kuulemistilaisuuden, johon kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa osallistuivat, 9.7.2009 lähetetyn tosiasiaseikkoja koskevan kirjeen, jolla kiinnitettiin niiden huomio tiettyihin todisteisiin, joihin komissio aikoi tukeutua antaessaan lopullista päätöstä, ja

muun muassa mainituille kantajille sittemmin osoitettujen lisätietopyyntöjen jälkeen 23.6.2010 riidanalaisen päätöksen. Se katsoi kyseisessä päätöksessä, että tämän tuomion 8 kohdassa kuvatut menettelytavat kuuluivat kokonaisvaltaiseen suunnitelmaan, jolla pyrittiin rajoittamaan kilpailua mainitun päätöksen adressaattien välillä, ja merkitsivät ominaisuuksiltaan yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua kilpailusääntöjen rikkomista, joka kattoi kolme tuotteiden alaryhmää ja ulottui Belgian, Saksan, Ranskan, Italian, Alankomaiden ja Itävallan alueelle. Se korosti tältä osin erityisesti sitä seikkaa, että mainitut menettelytavat olivat sellaisen toistuvan mallin mukaisia, joka osoittautui samaksi komission tutkinnan kattamissa kuudessa jäsenvaltiossa. Komissio kiinnitti myös huomiota siihen, että alalla oli olemassa kaikkien kolmen tuotteiden alaryhmän osalta kansallisia ammatillisia järjestöjä, joita se kutsui ”yhteensovittamiselimiksi”, kansallisia ammatillisia järjestöjä, joihin kuului jäseniä, joiden toiminta liittyi vähintään kahteen näistä kolmesta tuotteiden alaryhmästä, ja joita se kutsui ”monituotejärjestöiksi”, sekä erikoistuneita järjestöjä, joihin kuului jäseniä, joiden toiminta liittyi yhteen näistä kolmesta tuotteiden alaryhmästä. Se totesi lopuksi sellaisen yritysten ydinryhmän olemassaolon, joka oli osallistunut kartelliin eri jäsenvaltioissa sekä yhteensovittamiselimissä ja monituotejärjestöissä.

16 Komission mukaan kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa olivat osallistuneet kyseessä olevaan rikkomiseen seuraavien järjestöjen jäseninä: IndustrieForum Sanitär, joka korvasi vuodesta 2001 alkaen Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrien, Arbeitskreis Baden und Duschen, joka korvasi vuodesta 2003 alkaen Arbeitskreis Duschabtrennungenin, sekä Fachverband Sanitär-Keramische Industrie (jäljempänä FSKI) Saksassa, Arbeitskreis Sanitärindustrie (jäljempänä ASI) Itävallassa, Vitreous China-group (jäljempänä VCG) Belgiassa, Sanitair Fabrikanten Platform Alankomaissa ja Association française des industries de céramique sanitaire (AFICS) Ranskassa. Komissio totesi Alankomaissa tapahtuneesta kilpailusääntöjen rikkomisesta riidanalaisen päätöksen 1179 perustelukappaleessa lähinnä, ettei siihen osallistuneille yrityksille voitu määrätä siitä sakkoa vanhentumisen vuoksi.

17 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa komissio luetteli yritykset, joiden se toteaa syyllistyneen SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomiseen 1.1.1994 alkaen, koska ne ovat osallistuneet kartelliin kylpyhuonekalusteiden alalla Belgiassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa ja Itävallassa eri ajanjaksoina 16.10.1992–9.11.2004. Siltä osin kuin on kyse kantajista ensimmäisessä oikeusasteessa komissio totesi mainitun päätöksen 1 artiklan 1 kohdassa Villeroy & Bochin osallistuneen mainittuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään rikkomiseen 28.9.1994–9.11.2004 ja sen tytäryhtiöiden Villeroy & Boch Belgian, Villeroy & Boch Ranskan ja Villeroy & Boch Itävallan 12.10.1994 alkaneiden ja aikaisintaan 9.11.2004 päättyneiden ajanjaksojen osalta.

18 Komissio määräsi riidanalaisen päätöksen 2 artiklan 8 kohdassa ensinnäkin Villeroy & Bochin maksettavaksi 54 436 347 euron suuruisen sakon, toiseksi Villeroy & Bochin ja Villeroy & Boch Itävallan maksettavaksi yhteisvastuullisesti 6 083 604 euron suuruisen sakon, kolmanneksi Villeroy & Bochin ja Villeroy & Boch Belgian maksettavaksi yhteisvastuullisesti 2 942 608 euron suuruisen sakon ja neljänneksi Villeroy & Bochin ja Villeroy & Boch Ranskan maksettavaksi yhteisvastuullisesti 8 068 441 euron suuruisen sakon. Kantajille ensimmäisessä oikeusasteessa määrättiin siis sakkoja yhteensä 71 531 000 euroa.

19 Näiden sakkojen laskemiseksi komissio nojautui vuoden 2006 suuntaviivoihin.

Asian käsittelyn vaiheet unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

20 Valittaja nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 8.9.2010 toimittamallaan kannekirjelmällä asiassa T-374/10 kanteen, jossa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista sitä koskevilta osin tai toissijaisesti sille määrättyjen sakkojen määrän alentamista.

21 Valittaja väitti kumoamisvaatimustensa tueksi unionin yleisessä tuomioistuimessa, että komissio oli luonnehtinut todetun rikkomisen virheellisesti yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi, monitahoiseksi ja jatketuksi rikkomiseksi, ja toissijaisesti, että komissio oli laiminlyönyt näin tehdessään perusteluvelvollisuuden etenkin sen vuoksi, ettei se ollut rajannut merkityksellisiä markkinoita riittävän täsmällisesti.

22 Villeroy & Boch väitti myös, ettei se ollut syyllistynyt mihinkään rikkomiseen relevanteilla tuotemarkkinoilla ja maantieteellisillä markkinoilla eli Belgiassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa ja Itävallassa. Villeroy & Boch huomautti erityisesti väitetysti Saksassa, Ranskassa ja Itävallassa tapahtuneiden rikkomisten osalta, ettei sen voitu katsoa olevan vastuussa sen tytäryhtiöiden kyseisillä markkinoilla omaksumasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä.

23 Villeroy & Boch riitautti lopuksi sille määrättyjen sakkojen yhteisvastuullisen luonteen ja väitti toissijaisesti, että kyseisten sakkojen määrää on alennettava etenkin siltä osin kuin komissio oli ottanut virheellisesti huomioon myynnin, joka ei liittynyt rikkomiseen, tai kyseinen määrä oli suhteeton ja siis ristiriidassa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan kanssa, kun otetaan huomioon hallinnollisen menettelyn liian pitkä kesto.

24 Valittaja esitti toissijaisesti vaatimuksia, jotka koskivat määrättyjen sakkojen määrän alentamista.

25 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 395 kohdassa, ettei komissio ollut osoittanut, että Villeroy & Boch oli osallistunut kyseessä olevaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään rikkomiseen ennen 12.10.1994. Sillä, että unionin yleinen tuomioistuin kumosi osittain riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 7 kohdan, ei ollut kuitenkaan unionin yleisen tuomioistuimen mukaan vaikutusta Villeroy & Bochille mainitun päätöksen 2 artiklan 8 kohdassa määrättyjen sakkojen määrään. Komissio oli näet ottanut mainitussa laskennassa huomioon sen osallistumisen rikkomiseen vasta 12.10.1994 alkaen, kuten riidanalaisen päätöksen taulukosta D selvästi ilmenee.

26 Valituksenalaisella tuomiolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi kanteen muilta osin.

Asianosaisten vaatimukset

27 Valittaja vaatii, että unionin tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion kokonaisuudessaan siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on hylännyt kyseisellä tuomiolla sen kanteen osittain

— toissijaisesti kumoaa osittain riidanalaisen päätöksen 1 artiklan, sellaisena kuin se perustuu valituksenalaiseen tuomioon, valittajaa koskevilta osin

— toissijaisesti alentaa asianmukaisesti sille riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa määrättyä sakkoa

— tai ainakin palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen, jotta tämä ratkaisee asian uudelleen, ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut

28 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

— hylkää valituksen kokonaisuudessaan, osittain sillä perusteella, että sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat, ja osittain sillä perusteella, että se on selvästi perusteeton, ja

— velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valituksen tarkastelu

29 Valittaja esittää valituksensa tueksi yksitoista valitusperustetta.

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

30 Valittaja väittää ensimmäisessä valitusperusteessaan, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt sen vahingoksi useita oikeudellisia virheitä Ranskassa tapahtuneiden tekojen osalta.

31 Valittaja katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin ja sen sama jaosto, jossa on ollut sama esittelevä tuomari, on arvioinut samana päivänä samojen kysymysten ja saman päätöksen osalta kahta todistetta eli Ideal Standardin sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman yhteydessä antamia lausuntoja ja Rocan lausuntoja täysin vastakkaisesti valituksenalaisessa tuomiossa ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 118–120 kohta) yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja syyttömyysolettaman vastaisesti valittajan vahingoksi.

32 Unionin yleinen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 287–290 kohdassa katsonut, että Ideal Standardin ja Rocan lausuntojen perusteella oli voitu todeta Villeroy & Boch Ranskan osallistuneen kolmeen vuoden 2004 aikana järjestettyyn AFICS:n kokoukseen, joiden kuluessa oli käyty lainvastaisia keskusteluja. Unionin yleinen tuomioistuin on tältä osin muistuttanut, ettei sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä pyytävän yrityksen todistajanlausuntoa voida käyttää todisteena testis unus, testis nullus -periaatteen (yksi todistaja, ei näyttöä) nojalla, jollei tällaista todistajanlausuntoa tueta muiden kartellin osallistujien todistajanlausunnoilla. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan asia on kuitenkin näin nyt käsiteltävässä asiassa, koska Ideal Standardin sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan pyynnön yhteydessä esittämä todistajanlausunto oli vahvistettu Rocan lausunnolla.

33 Valittajan mukaan se, miten unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut todisteita, on selvästi ristiriidassa sen kanssa, miten näitä samoja todisteita on arvioitu 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 118–120 kohta), jossa myös on kyse riidanalaisesta päätöksestä.

34 Valittaja on niin ikään sitä mieltä, että unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut Duravit AG:n lausunnon todistusarvoa viimeksi mainitussa tuomiossa ja valituksenalaisessa tuomiossa ristiriitaisesti ja loukannut näin todisteiden yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja in dubio pro reo -periaatetta. Unionin yleinen tuomioistuin on näet 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 115 ja 116 kohta) katsonut, ettei kyseiseen lausuntoon voitu vedota kantajia vastaan kyseisessä asiassa, koska sitä ei ollut toimitettu niille hallinnollisen menettelyn kuluessa. Unionin yleinen tuomioistuin on sitä vastoin valituksenalaisessa tuomiossa hyväksynyt sen, että tuo sama lausunto otetaan huomioon. Unionin yleinen tuomioistuin on siten kyseisen tuomion 293 kohdassa todennut, että vaikka riidanalaisessa päätöksessä ”ei nojauduta” mainittuun lausuntoon, lausunto vahvistaa kuitenkin Ideal Standardin lausunnon niiden lainvastaisten keskustelujen sisällöstä, joita oli ”todennäköisesti” käyty 25.2.2004.

35 Valittaja väittää lisäksi, että kun unionin yleinen tuomioistuin otti sitä vastaan esitettynä todisteena huomioon Duravitin lausunnon, jonka osalta se oli kuitenkin tietoinen siitä, ettei siihen voitu vedota valittajaa vastaan ja ettei komissio ollut itse ottanut sitä huomioon riidanalaisessa päätöksessä, se muutti kyseisen päätöksen perusteluja ja sovelsi virheellisesti SEUT 263 artiklaa ja SEUT 296 artiklan toista kohtaa.

36 Koska sen rikkomisen osalta, johon valittajan voidaan väitetysti katsoa syyllistyneen Ranskassa, ei ole vedottu mihinkään muuhun näyttöön, valittajan tuomitseminen perustuu Ranskassa tapahtuneiden tekojen osalta edellä mainittuihin oikeudellisiin virheisiin.

37 Komissio vaatii, että ensimmäinen valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

38 Ensimmäiseen valitusperusteeseen vastaamiseksi on huomautettava, että se, miten unionin yleinen tuomioistuin arvioi asiakirjan todistusvoimaa, ei lähtökohtaisesti voi kuulua unionin tuomioistuimen muutoksenhaun yhteydessä harjoittaman valvonnan piiriin. Kuten SEUT 256 artiklasta ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymysten osalta. Näin ollen ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston ja arvioimaan sitä sekä arvioimaan selvitysaineistoa, lukuun ottamatta sitä tapausta, että tätä tosiseikastoa ja tätä selvitysaineistoa on vääristetty (ks. mm. tuomio 2.10.2003, Salzgitter v. komissio, C-182/99 P, EU:C:2003:526, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), mihin nyt käsiteltävässä tapauksessa ei ole vedottu.

39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kysymys unionin yleisen tuomioistuimen tuomion perustelujen ristiriitaisuudesta tai puutteellisuudesta on sitä vastoin oikeuskysymys, johon voidaan vedota sellaisenaan muutoksenhaun yhteydessä (ks. mm. tuomio 21.9.2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, C-105/04 P, EU:C:2006:592, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Unionin yleinen tuomioistuin on tässä tapauksessa todennut valituksenalaisen tuomion 287 kohdassa, että komissio on nojautunut Ideal Standardin ja Rocan lausuntoihin osoittaakseen Villeroy & Boch Ranskan osallistumisen AFICS:n kokouksiin vuonna 2004. Unionin yleinen tuomioistuin on huomauttanut kyseisen tuomion 289 kohdassa, että vaikka oikeuskäytännöstä ilmenee, että sellaisen yrityksen, jonka sakko on poistettu kokonaan tai sen määrää on alennettu, antaman lausunnon, jonka jokin asianosainen kiistää, tueksi on esitettävä näyttöä, mikään ei kuitenkaan estä sitä, että tällainen näytöllä tukeminen voi perustua toisen kartelliin osallistuneen yrityksen todistajanlausuntoon, vaikka kyseisen toisenkin yrityksen sakkoja olisi alennettu. Tutkittuaan Rocan esittämän lausunnon todistusarvon, unionin yleinen tuomioistuin päätteli saman tuomion 290 kohdassa, että on todettava, että Ideal Standardin lausunnolla, sellaisena kuin sitä on tuettu Rocan lausunnolla, osoitetaan oikeudellisesti riittävällä tavalla kyseessä olevien lainvastaisten keskustelujen sisältö.

41 Valittajan mukaan kyseiset perustelut ovat ristiriidassa 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) vahvistettujen perustelujen kanssa.

42 On kuitenkin huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin yleisen tuomioistuimen velvollisuus perustella tuomionsa ei voi lähtökohtaisesti olla niin laaja, että sen olisi perusteltava jossain asiassa antamansa ratkaisu suhteessa jossain sen käsiteltäväksi saatetussa toisessa asiassa antamaansa ratkaisuun, vaikka se koskisi samaa päätöstä (ks. tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio, C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Valittajan väite, joka koskee valituksenalaisen tuomion ja 16.9.2013 annetun tuomion Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) perustelujen ristiriitaisuutta, on siis hylättävä.

44 Valittajan väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei voinut katsoa, että Duravitin lausunto todisti sitä vastaan, on todettava, että kyseinen väite perustuu valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan. Valituksenalaisen tuomion 293 kohdassa olevalla kyseistä lausuntoa koskevalla maininnalla pyritään näet yksinomaan vastaamaan ensimmäisen oikeusasteen kantajien väitteeseen, jossa vedotaan kyseiseen lausuntoon ja jolla pyritään kyseenalaistamaan Ideal Standardin ja Rocan lausuntojen todenmukaisuus. Unionin yleinen tuomioistuin ei siten ole katsonut, että Duravitin lausunto olisi valittajan osalta raskauttava todiste, kuten on vahvistettu mainitun tuomion 295 kohdassa, jossa unionin yleinen tuomioistuin on todennut, että Ideal Standardin ja Rocan lausunnot riittävät osoittamaan, että SEUT 101 artiklan 1 kohtaa oli rikottu.

45 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäinen valitusperuste on hylättävä perusteettomana.

Toinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

46 Valittaja väittää toisessa valitusperusteessaan, joka jakautuu kahteen osaan, ensinnäkin, että unionin yleinen tuomioistuin on laiminlyönyt perusteluvelvollisuuden siltä osin kuin se on valituksenalaisen tuomion 233 kohdassa hylännyt sen kanneperusteen, joka koski sitä, ettei kilpailusääntöjä ollut rikottu Italiassa, nojautumalla virheelliseen lähtökohtaan, jonka mukaan valittaja ei ollut kiistänyt sitä, että se oli tiennyt kilpailunvastaisten menettelytapojen toteuttamisesta kyseisen jäsenvaltion alueella.

47 Valittaja väittää toiseksi, että valituksenalainen tuomio on ristiriidassa logiikan sääntöjen ja syrjintäkiellon kanssa siltä osin kuin on kyse Italiassa väitetysti tapahtuneen rikkomisen aineellisesta arvioinnista ja syyksilukemisesta. Unionin yleinen tuomioistuin on näet katsonut valituksenalaisen tuomion 234 kohdassa, että valittaja on vastuussa kyseisestä rikkomisesta, johon kolmas on syyllistynyt, sillä mainitusta rikkomisesta väitetysti olleen tiedon perusteella, ja näin oli siitä huolimatta, ettei valittajalla ollut Italiassa mitään toimintaa eikä se ollut osallistunut ammatillisen järjestön kokouksiin kyseisessä jäsenvaltiossa. Samaan aikaan saman rikkomisen oletettuja päätekijöitä vastaan esitetyt pääväitteet on hylätty suurilta osin tai kokonaan niissä kolmessa muussa tuomiossa, jotka unionin yleisen tuomioistuimen sama jaosto, joka on koostunut samoista tuomareista, on antanut samana päivänä riidanalaisen päätöksen osalta.

48 Unionin yleinen tuomioistuin on siten 16.9.2013 annetun tuomion Duravit ym. v. komissio (T-364/10, ei julkaistu, EU:T:2013:477) 335 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa todennut, että Duravitia, Duravit SA:ta ja Duravit BeLux SPRL/BVBA:ta ei voitu moittia siitä, että ne olivat osallistuneet rikkomisiin Italiassa, eikä siitä, että ne olivat tietoisia kyseisistä rikkomisista, vaikka ne toimivatkin Italian markkinoilla yhteisyrityksen välityksellä.

49 Sama päätelmä voidaan valittajan mukaan tehdä saman jaoston, jossa on sama esittelevä tuomari, samana päivänä samojen Italiaa koskevien kysymysten osalta antaman toisen tuomion eli 16.9.2013 annetun tuomion Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449, 70 kohta ja sitä seuraavat kohdat) nojalla. Unionin yleinen tuomioistuin on kyseisessä tuomiossa näet todennut, että Ideal Standard -konsernin yritykset oli siitä huolimatta, että niiden oli osoitettu osallistuneen sellaisiin ammatillisen järjestön kokouksiin Italiassa, joiden kuluessa on käyty kilpailunvastaisia keskusteluja, jätettävä epäilysten ulkopuolelle vuoden 1993 maaliskuun ja vuoden 2000 maaliskuun välisen ajanjakson osalta.

50 Unionin yleinen tuomioistuin on valittajan mukaan poiketen siitä, mitä se on katsonut valituksenalaisessa tuomiossa, kumonnut samanlaisin perusteluin 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 222 ja 223 kohta) riidanalaisen päätöksen osittain väitetysti Italiassa tapahtuneen rikkomisen osalta.

51 Edellä esitetyn perusteella sitä, miten unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut näyttöä valituksenalaisen tuomion 233 kohdassa, kun sitä luetaan yhdessä mainitun tuomion 66 kohdan ja sitä seuraavien kohtien kanssa, ei voida hyväksyä asiakysymyksen osalta.

52 Komissio vaatii, että toinen valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

53 Toisen valitusperusteen ensimmäisestä osasta on kumoamiskannekirjelmän 59 kohtaa, johon valittaja vetoaa mainitun valitusperusteen tueksi, luettaessa todettava, että – kuten unionin yleinen tuomioistuin on lähinnä valituksenalaisen tuomion 233 kohdassa huomauttanut – valittaja on vain kiistänyt tienneensä kilpailunvastaisista menettelytavoista Italiassa ilman, että se esittäisi kyseisen väitteen tueksi mitään perustelua ja ilman, että kyseinen väite perustuisi seikkaperäisiin todisteisiin. Mainittu 59 kohta liittyy lisäksi ensimmäiseen kumoamisperusteeseen eikä kolmannen kumoamisperusteen kolmanteen osaan, joten unionin yleistä tuomioistuinta ei voida moittia siitä, ettei se ole vastannut siihen arvioidessaan viimeksi mainittua osaa valituksenalaisen tuomion 231–234 kohdassa.

54 Tästä seuraa, että toisen valitusperusteen ensimmäinen osa on perusteeton.

55 Toisen valitusperusteen toisesta osasta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohdan rikkominen voi johtua paitsi yksittäisestä toimenpiteestä myös useista toimenpiteistä tai jopa jatkuvasta käyttäytymisestä, vaikka yksi tai useampi osa tästä useiden toimenpiteiden sarjasta tai tästä jatkuvasta käyttäytymisestä voisi sellaisenaankin ja erikseen tarkasteltuna merkitä kyseisen määräyksen rikkomista. Kun eri toimenpiteet kuuluvat ”kokonaissuunnitelmaan”, koska niiden yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen sisämarkkinoilla, komissiolla on siis oikeus kohdistaa vastuu näistä toimenpiteistä sen mukaan, miten yritykset ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen kokonaisuutena arvioiden (ks. tuomio 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce v. komissio ja komissio v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, 156 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56 Yritys, joka on osallistunut tällaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään monitahoiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen omalla käyttäytymisellään, joka kuuluu SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kilpailua rajoittavan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteen alaan ja jolla pyrittiin myötävaikuttamaan kilpailusääntöjen rikkomisen toteuttamiseen kokonaisuudessaan, voi siis olla vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman kilpailusääntöjen rikkomisen osalta koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen. Näin on, kun on näytetty toteen, että kyseinen yritys aikoi omalla käyttäytymisellään myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja että yritys tiesi muiden samoihin päämääriin pyrkivien yritysten suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin (ks. tuomio 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce v. komissio ja komissio v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, 157 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

57 On siis mahdollista, että yritys on osallistunut välittömästi kaikkeen yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavaan kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen, jolloin komissiolla on oikeus katsoa sen olevan vastuussa kaikesta tästä käyttäytymisestä ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan. On myös mahdollista, että yritys on osallistunut välittömästi ainoastaan osaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä mutta se on tiennyt kaikesta muusta samoihin päämääriin pyrkivien kartellin muiden osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin. Myös tällaisessa tapauksessa komissiolla on oikeus katsoa tämän

yrityksen olevan vastuussa kaikesta tällaisen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan (ks. tuomio 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce v. komissio ja komissio v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, 158 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Erilaisten toimintojen luokittelemiseksi yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi kilpailusääntöjen rikkomiseksi ei siis ole tarpeen selvittää, täydentävätkö ne toisiaan siinä mielessä, että kunkin niistä tarkoituksena on vastata yhteen tai useampaan tavanomaisen kilpailun seuraukseen, ja myötävaikuttavatko ne vuorovaikutuksen kautta kaikkien kyseisten toimintojen toteuttajien haluamien kilpailunvastaisten vaikutusten toteuttamiseen sellaisen kokonaisvaltaisen suunnitelman puitteissa, jolla on yksi yhtenäinen päämäärä. Edellytys, joka koskee käsitettä yksi yhtenäinen päämäärä, merkitsee sitä vastoin sitä, että on selvitettävä, onko olemassa sellaisia seikkoja, jotka ovat ominaisia rikkomisen muodostavalle erilaiselle käyttäytymiselle ja jotka voivat osoittaa, että muiden rikkomiseen osallistuneiden yritysten konkreettisesti toteuttamalla käyttäytymisellä ei ole samaa kilpailua rajoittavaa päämäärää tai vaikutusta, eikä se siis kuulu ”kokonaissuunnitelmaan”, koska sen yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen sisämarkkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Siemens ym. v. komissio, C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:866, 247 ja 248 kohta).

59 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei voida myöskään päätellä, että SEUT 101 artiklan 1 kohta koskisi yksinomaan joko yrityksiä, jotka toimivat kilpailunrajoitusten kohteena olevilla markkinoilla taikka niitä edeltävillä tai niiden jälkeisillä markkinoilla tai niiden lähimarkkinoilla, tai yrityksiä, jotka rajoittavat toimintavapauttaan tietyillä markkinoilla sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan nojalla. Unionin tuomioistuimen erittäin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä näet ilmenee, että SEUT 101 artiklan 1 kohdan tekstissä viitataan yleisesti kaikkiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka joko horisontaalisissa tai vertikaalisissa suhteissa vääristävät kilpailua sisämarkkinoilla, riippumatta niistä markkinoista, joilla osapuolet toimivat, ja siitä, että kyseessä olevien järjestelyjen ehdot koskevat ainoastaan yhden niistä liiketoimintaa (ks. vastaavasti tuomio 22.10.2015, AC-Treuhand v. komissio, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 34 ja 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Kyseisestä oikeuskäytännöstä seuraa, että unionin yleinen tuomioistuin saattoi oikeudellista virhettä tekemättä katsoa, että valittaja oli osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen Italian alueella, koska se oli tiennyt kilpailunvastaisten menettelytapojen, jotka olivat osa tämän tuomion 15 kohdassa kuvattua kokonaissuunnitelmaa, omaksumisesta kyseisellä alueella, ja näin oli siitä huolimatta, ettei valittaja ollut itse toteuttanut noita menettelytapoja.

61 Väitteestä, joka koskee 16.9.2013 annetussa tuomiossa Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449), 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Duravit ym. v. komissio (T-364/10, ei julkaistu, EU:T:2013:477) annettua ratkaisua, on huomautettava, että – kuten edellä tämän tuomion 42 kohdassa on esitetty – unionin yleisen tuomioistuimen velvollisuus perustella tuomionsa ei voi lähtökohtaisesti olla niin laaja, että sen olisi perusteltava jossain asiassa antamansa ratkaisu suhteessa jossain sen käsiteltäväksi saatetussa toisessa asiassa antamaansa ratkaisuun, vaikka se koskisi samaa päätöstä.

62 Lisäksi se, että unionin yleinen tuomioistuin on voinut kumota osittain riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin se koskee osallistumista rikkomisiin, joista eräitä muita asianomaisen kartellin jäseniä on moitittu, tietyillä maantieteellisillä markkinoilla määrättyjen ajanjaksojen aikana, ei riitä kyseenalaistamaan valituksenalaisessa tuomiossa tehtyä toteamusta sellaisen kokonaissuunnitelman olemassaolosta, joka kattaa kolme tuotteiden alaryhmää ja asianomaiset kuusi jäsenvaltiota, koska kyseessä olevalla kilpailua sisämarkkinoilla vääristävällä käyttäytymisellä on samanlainen tavoite. Tällaiset osittaiset kumoamiset voivat tarvittaessa johtaa ainoastaan kullekin asianomaiselle yritykselle määrätyn sakon määrän alentamiseen siltä osin kuin kyseessä olevat maantieteelliset markkinat on otettu huomioon laskettaessa yrityksille määrättyä sakkoa.

63 Valittaja väittää siis virheellisesti, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen hylätessään sen kanneperusteen, jonka mukaan Italiassa ei ollut rikottu kilpailusääntöjä, vaikka se on katsonut, että tiettyjen Italian markkinoilla toimivien yritysten osallistumista kyseiseen rikkomiseen ei ollut kokonaan tai osittain osoitettu kaikkien komission huomioon ottamien ajanjaksojen aikana.

64 Tästä seuraa, että toisen valitusperusteen toinen osa ei ole perusteltu.

65 Näin ollen toinen valitusperuste on hylättävä perusteettomana.

Kolmas valitusperuste

Asianosaisten lausumat

66 Valittaja arvostelee kolmannen valitusperusteensa ensimmäisessä osassa lähinnä sitä, että unionin yleinen tuomioistuin on lainvastaisesti hyväksynyt komission oikeutetun intressin todeta vanhentunut rikkominen, joka on tapahtunut Alankomaissa, sillä SEUT 263 artiklan nojalla olevan toimivallan ja SEUT 296 artiklan toisessa kohdassa määrätyn perusteluvelvollisuuden vastaisesti. Nyt käsiteltävä asia ei näet koske tilannetta, jossa tällainen intressi on olemassa.

67 Valittaja väittää kolmannen valitusperusteensa toisessa osassa, että valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 2 kohdan ja perustelujen välillä on ilmeinen ristiriita. Vaikka komissio oli alun perin todennut jatkuvan, yli viisi vuotta kestäneen kilpailusääntöjen rikkomisen Alankomaissa, unionin yleinen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 321 kohdassa katsonut lopulta, että valittajalle voitiin määrätä seuraamus kyseisessä jäsenvaltiossa tehdystä rikkomisesta ainoastaan yhtäältä 26.11.1996 ja 1.12.1997 sekä toisaalta 20.1. ja 1.12.1999 välisen ajanjakson osalta. Unionin yleisen tuomioistuimen olisi näiden omien huomautustensa nojalla pitänyt – kuten valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 2 kohdassa on tehty Saksassa tapahtuneen rikkomisen osalta – kumota riidanalainen päätös tältä kohdin siltä osin kuin siitä todetaan, että valittaja on osallistunut Alankomaissa kartelliin kylpyhuonekalusteiden alalla edellä mainittuja ajanjaksoja pidemmän ajanjakson aikana. Unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin jättänyt ottamatta tämän huomioon, mikä merkitsee oikeudellista virhettä, jonka pitäisi näin ollen johtaa valituksenalaisen tuomion ainakin osittaiseen kumoamiseen.

68 Komissio vaatii, että kolmas valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

69 Kolmannen valitusperusteen ensimmäiseen osaan vastaamiseksi on ensimmäiseksi huomautettava SEUT 263 artiklan virheellistä soveltamista koskevasta valittajan väitteestä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 256 artiklasta, Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 2 kohdasta seuraa, että valituksessa on ilmoitettava täsmällisesti sekä se, miltä kaikilta osin tuomion kumoamista vaaditaan, että ne oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin erityisesti halutaan vedota tämän vaatimuksen tueksi. Valitus, johon ei sisälly edes argumentaatiota, jonka tarkoituksena olisi erityisesti määrittää valituksenalaiseen tuomioon väitetysti sisältyvä oikeudellinen virhe, vaan jossa pelkästään toistetaan jo unionin yleisessä tuomioistuimessa esitetyt perusteet ja perustelut, ei täytä tätä vaatimusta. Tällaisella valituksella pyritään tosiasiassa ainoastaan siihen, että unionin yleisessä tuomioistuimessa esitetty kanne tutkitaan uudelleen, mikä ei kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan (ks. vastaavasti tuomio 30.6.2005, Eurocermex v. SMHV, C-286/04 P, EU:C:2005:422, 49 ja 50 kohta sekä tuomio 12.9.2006, Reynolds Tobacco ym. v. komissio, C-131/03 P, EU:C:2006:541, 49 ja 50 kohta).

70 Valittaja ei esitä kuitenkaan niitä syitä, joiden vuoksi se katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti SEUT 263 artiklaan perustuvaa toimivaltaansa katsoessaan, että komissiolla oli käsiteltävässä tapauksessa oikeutettu intressi todeta, että Alankomaissa oli rikottu kilpailusääntöjä.

71 Tätä väitettä ei siis voida ottaa tutkittavaksi.

72 Toiseksi on huomautettava valittajan väitteestä, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä, että unionin yleinen tuomioistuin ei ole vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan velvollinen esittämään selvitystä, jossa seurattaisiin tyhjentävästi ja kohta kohdalta kaikkia riidan osapuolten esittämiä päätelmiä, jos osapuolet saavat perustelujen avulla selville syyt, joiden vuoksi unionin yleinen tuomioistuin ei ole hyväksynyt niiden argumentteja, ja unionin tuomioistuimella on käytettävissään riittävät tiedot, jotta se kykenee harjoittamaan valvontaansa (ks. mm. tuomio 2.4.2009, Bouygues ja Bouygues Télécom v. komissio, C-431/07 P, EU:C:2009:223, 42 kohta ja tuomio 22.5.2014, Armando Álvarez v. komissio, C-36/12 P, EU:C:2014:349, 31 kohta).

73 Unionin yleinen tuomioistuin on muistutettuaan, että komissio voi asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan 1 kohdan ja vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun sillä on oikeutettu intressi, todeta sellaisen rikkomisen tapahtuneen, josta ei voida enää määrätä maksettavaksi sakkoa vanhentumisen vuoksi, katsonut valituksenalaisen tuomion 304 kohdassa, että komissiolla oli nyt käsiteltävässä tapauksessa tällainen intressi. Vahvistaakseen toteamustaan siitä, että yhtenä kokonaisuutena pidettävä kilpailusääntöjen rikkominen oli tapahtunut, komissiolla oli näet unionin yleisen tuomioistuimen mukaan oikeutettu intressi todeta kaikki lainvastaiset menettelytavat, joihin yritykset, kuten valittaja, jonka se katsoi kuuluneen moititun rikkomisen toteuttaneeseen ”yritysten ydinryhmään”, olivat osallistuneet, myös sellaisten ajanjaksojen osalta, joita voitaisiin pitää vanhentuneina.

74 Unionin yleinen tuomioistuin, jonka ei tarvinnut vastata kaikkiin valittajan väitteisiin, esitti näin menetellessään valituksenalaiselle tuomiolle oikeudellisesti riittävät perustelut.

75 Tästä seuraa, että kolmannen valitusperusteen ensimmäinen osa on osittain jätettävä tutkimatta ja se on osittain perusteeton.

76 Valitusperusteen toisesta osasta, joka koskee valituksenalaisen tuomion perustelujen ja tuomiolauselman 2 kohdan, joka ei kuvasta valittajan mukaan unionin yleisen tuomioistuimen kyseisen tuomion 321 kohdassa esittämiä toteamuksia, välistä ristiriitaa, on huomautettava, etteivät kyseiset perustelut kumoa kyseisen tuomiolauselman 2 kohdassa olevaa toteamusta, jonka mukaan valittaja on osallistunut 12.10.1994 lukien yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen kylpyhuonekalusteiden alalla Belgiassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa ja Itävallassa, koska unionin yleinen tuomioistuin on korostanut, että kyseessä oleva kilpailusääntöjä rikkova käyttäytyminen oli aloitettu kyseisenä ajankohtana tuossa viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa. Toisin kuin valittaja väittää, on lisäksi niin, että vaikka unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut osittain riidanalaisen päätöksen asiassa T-374/10, se ei ole tehnyt näin sen vuoksi, että komissio on tehnyt arviointivirheen Saksassa tapahtuneen rikkomisen osalta, vaan juuri sen vuoksi, että komissio ei ollut osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen, että valittaja oli osallistunut rikkomiseen Alankomaissa jo 28.9.1994 lukien, kuten valituksenalaisen tuomion 321 ja 395 kohtaa luettaessa selvästi ilmenee.

77 Tästä seuraa, että kolmannen valitusperusteen toinen osa on perusteeton.

78 Edellä esitetyn perusteella kolmas valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Neljäs valitusperuste

Asianosaisten lausumat

79 Valittaja väittää neljännessä valitusperusteessaan, joka jakautuu neljään osaan, ensinnäkin, että väitteet, jotka se on esittänyt Belgiassa tapahtuneita tekoja koskevan menettelyn yhteydessä, on selostettu virheellisesti, mikä on johtanut siihen, että valituksenalaisessa tuomiossa on SEUT 296 artiklan toisen kohdan vastainen perusteluja koskeva virhe. Unionin yleisen tuomioistuimen mainitun tuomion 243 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa vahvistamat perustelut perustuvat näet virheelliseen olettamaan, jonka mukaan Z kuului vielä Villeroy & Boch Belgian henkilöstöön 1.1.2003 jälkeen. Kuten valittaja on esittänyt unionin yleisessä tuomioistuimessa järjestetyssä istunnossa ja kuten unionin yleinen tuomioistuin on itse todennut, Z:lla ei ole ollut enää todellisuudessa kyseisestä ajankohdasta lähtien mitään organisatorista sidettä tai työsopimukseen perustuvaa sidettä Villeroy & Boch Belgiaan, mikä merkitsee siis sitä, ettei valittajan voida katsoa olevan vastuussa teoista.

80 Valittaja väittää toiseksi toissijaisesti, että unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti SEUT 101 artiklaa katsoessaan, että Villeroy & Boch Belgia oli osallistunut rikkomiseen keraamisten tuotteiden osalta Belgiassa, vaikka se ei ollut toiminut enää kyseisillä markkinoilla vuoden 2002 lopun jälkeen. Unionin yleinen tuomioistuin ei erityisesti ole todennut, millä ”toiminnoilla” kyseinen yhtiö olisi markkinoilta vetäydyttyään voinut yhteensovittaa toimintansa muiden kartellin osanottajien kanssa rajoittaakseen kilpailua kyseisillä markkinoilla. Unionin yleisen tuomioistuimen 16.9.2013 annetussa tuomiossa Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449, 79 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 222 kohta ja sitä seuraavat kohdat) esittämien perustelujen valossa ei sen mukaan ole mahdollista katsoa, että Villeroy & Boch Belgia tai välillisesti valittaja on vastuussa kolmansien teoista, joihin on syyllistytty kyseisen vetäytymisajankohdan jälkeen. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on mainituissa tuomioissa todennut, tällainen väite olisi edellyttänyt sitä, että yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavat muut osatekijät ja erityisesti se, että kilpailunrajoitusten ”päämäärä” tai ”vaikutus” Belgian markkinoilla on sama, näytetään toteen, mitä ei kuitenkaan ole selvästikään tehty nyt käsiteltävässä asiassa. Se, että tosiseikkoja on arvioitu ristiriitaisesti valituksenalaisessa tuomiossa ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449), merkitsee joka tapauksessa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista valittajan vahingoksi.

81 Valittaja toteaa kolmanneksi sen toteennäyttämisestä, että 28. ja 29.4.2003 Belgiassa pidetyissä kokouksissa on ollut kyse yhdenmukaistetuista menettelytavoista, että unionin yleinen tuomioistuin on myöntänyt valituksenalaisen tuomion 271 kohdassa, että asian selvittäminen rajoitetaan huomioon, jonka mukaan sen perusteella, ettei tukkuliikkeille myönnettävälle bonukselle ollut vahvistettu yhtä yhtenäistä prosenttimäärää, ”ei voida katsoa, ettei kilpailua ollut vääristetty kyseessä olevan tietojenvaihdon johdosta”. Vaikka olisikin katsottava, että unionin yleisen tuomioistuimen kyseinen näkemys on perusteltu, tämä ei loogisesti riitä kuitenkaan osoittamaan rikkomista toteen. Kyse on joko SEUT 296 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetusta perusteluvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä tai Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 48 artiklan 1 kohdassa vahvistetun in dubio pro reo -periaatteen loukkaamisesta.

82 Valituksenalaisen tuomion 272 ja 274 kohdassa on neljänneksi tehty valittajan mukaan oikeudellinen virhe, koska kyseisissä kohdissa vahvistetaan yhtenä kokonaisuutena pidettävä, monitahoinen ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen kaikkien moitittujen rikkomisten osalta keraamisten kylpyhuonekalusteiden Belgian markkinoilla.

83 Komission VCG:n kokouksen perusteella toteamien tosiseikkojen nojalla ei näet voida päätellä, että koko huomioon otetun rikkomisajanjakson voidaan tulkita muodostavan yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen. Sitä vastoin 28. ja 29.4.2003 pidetyn VCG:n kokouksen

jälkeen on havaittu, että rikkominen on keskeytetty selvästi, mikä estää sen, että aikaisemmat ja myöhemmät kokoukset sulautetaan oikeudellisella tasolla yhteen yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen muodostamiseksi.

84 Komissio vaatii, että neljäs valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

85 Ensimmäiseksi on todettava neljännen valitusperusteen ensimmäisestä osasta, joka perustuu perusteluvelvollisuuden noudattamatta jättämiseen siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon valittajan väitettä, jonka mukaan Z:lla ei ollut enää mitään sidettä Villeroy & Boch Belgiaan 1.1.2003 jälkeen, että valittaja on unionin yleisessä tuomioistuimessa pidetyssä kirjallisessa käsittelyssä pelkästään ilmoittanut – osallistumisensa kartelliin Belgiassa kyseisestä päivämäärästä lukien riitauttaakseen –, että Villeroy & Boch Luxemburg on ”ostanut vuoden 2002 lopussa belgialaisen yhtiön keramiikkayrityksen”. Valittaja on siten vasta unionin yleisessä tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä väittänyt ensimmäistä kertaa nimenomaisesti, ettei sen voitu katsoa olevan vastuussa kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä keraamisten tuotteiden Belgian markkinoilla 1.1.2003 alkaen, koska henkilö, joka osallistui kartellin kokouksiin, eli Z, ei ollut kyseisestä ajankohdasta lähtien enää Villeroy & Boch Belgian vaan Villeroy & Boch Luxemburgin palveluksessa.

86 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Valittajan unionin yleisessä tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän väitteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät siis selvästikään täyttyneet, koska väite koski uutta perustetta, joka perustui tosiseikkaan, josta valittaja oli täysin tietoinen ja joka ei ollut tullut esiin käsittelyn aikana.

87 Unionin yleinen tuomioistuin ei tosin ole ottanut nimenomaisesti kantaa kyseisen väitteen tutkittavaksi ottamiseen tai perusteltavuuteen. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on kuitenkin niin, että unionin yleiseltä tuomioistuimelta ei voida edellyttää, että se joka kerta, kun asianosainen oikeudenkäynnin kuluessa vetoaa sellaiseen uuteen perusteeseen, joka ei selvästikään täytä sen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdassa asetettuja edellytyksiä, tuomiossaan selvittäisi, miksi kyseistä perustetta ei oteta tutkittavaksi, tai tutkisi perinpohjaisesti tällaisen perusteen (ks. mm. tuomio 20.3.2014, Rousse Industry v. komissio, C-271/13 P, ei julkaistu, EU:C:2014:175, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 Tästä ilmenee, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole jättänyt noudattamatta perusteluvelvollisuuttaan todetessaan valituksenalaisen tuomion 248 kohdassa – ottamatta huomioon valittajan myöhässä esittämää väitettä siitä, että Z ei ollut ollut enää 1.1.2003 lukien Villeroy & Boch Belgian palveluksessa, ja selittämättä sitä, miksi kyseisen väitteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät selvästikään täyttyneet –, että Z:n osallistuminen kartellikokouksiin ”osoittaa, että Villeroy & Boch Belgia osallistui edelleen aktiivisesti rikkomiseen oman etunsa ja sen kilpailuoikeudessa tarkoitetun yrityksen edun mukaisesti, johon se kuului”.

89 Tästä seuraa, että neljännen valitusperusteen ensimmäinen osa on perusteeton.

90 Toiseksi on huomautettava nyt käsiteltävän valitusperusteen toisesta osasta, joka koskee SEUT 101 artiklan virheellistä soveltamista, että valittaja ei kyseenalaista sitä unionin yleisen tuomioistuimen toteamusta, jonka mukaan ennen 1.1.2003 ja sen jälkeen järjestetyt VCG:n kokoukset olivat lainvastaisia, vaan se on sitä mieltä, että unionin yleinen tuomioistuin on katsonut virheellisesti, että se oli osallistunut rikkomiseen, vaikka Villeroy & Boch Belgia ei ollut toiminut enää keraamisten tuotteiden Belgian markkinoilla vuoden 2002 lopusta lukien.

91 Tämän tuomion 59 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä seuraa kuitenkin, että unionin yleinen tuomioistuin on katsonut perustellusti valituksenalaisen tuomion 242 kohdassa, että yritys saattaa rikkoa SEUT 101 artiklan 1 kohdassa säädettyä kieltoa, kun sen käyttäytymisellä, yhteensovitettuna muiden yritysten käyttäytymiseen, on tarkoitus rajoittaa kilpailua tietyillä merkityksellisillä markkinoilla, eikä tämä edellytä välttämättä sitä, että yritys toimii itse mainituilla markkinoilla.

92 Tältä osin on täsmennettävä, että yhtäältä – toisin kuin valittaja väittää – unionin yleinen tuomioistuin on osoittanut, että Villeroy & Boch Belgia oli osallistunut aktiivisesti moitittuun rikkomiseen. Se on siis korostanut valituksenalaisen tuomion 244 ja 248 kohdassa, että Z:n yhtäjaksoinen osallistuminen Villeroy & Boch Belgian puolesta VCG:n kokouksiin – joiden osalta valittaja ei kiistä sitä, etteivätkö ne olisi olleet lainvastaisia – ennen 1.1.2003 ja sen jälkeen eli myös sen jälkeen, kun kyseinen yhtiö oli päättänyt kaiken toimintansa keraamisten tuotteiden markkinoilla, osoitti kyseisen yhtiön osallistuneen aktiivisesti rikkomiseen. Toisaalta – toisin kuin valittaja väittää – kyseiseen rikkomiseen osallistuneiden ja myös Villeroy & Boch Belgian syyksi luetut eri toiminnot on esitetty yksityiskohtaisesti valituksenalaisen tuomion 255–277 kohdassa.

93 Edellä esitetystä seuraa, että valittajan väite, joka perustuu siihen, että Villeroy & Boch Belgia oli lopettanut kaiken toimintansa keraamisten tuotteiden alalla vuoden 2002 lopusta lukien, on hylättävä.

94 Tämän tuomion 42 kohdassa mainitun oikeuskäytännön perusteella tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa 16.9.2013 annetussa tuomiossa Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449, 84 kohta) ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 220 kohta ja sitä seuraavat kohdat) annetun ratkaisun valossa.

95 Tästä seuraa, että neljännen valitusperusteen toinen osa on perusteeton.

96 Lopuksi on todettava kolmanneksi valittajan tämän valitusperusteen kolmannessa ja neljännessä osassa esittämistä väitteistä, että valittaja pyrkii riitauttamaan niillä unionin yleisen tuomioistuimen tekemiä oikeudellisia virheitä koskevien väitteiden varjossa olennaisilta osin eri lainvastaisia kokouksia koskevan näytön arvioinnin, joka kuuluu unionin yleisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Kyseiset väitteet on siis jätettävä tutkimatta.

97 Edellä esitetyn perusteella neljäs valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Viides valitusperuste

Asianosaisten lausumat

98 Valittaja väittää viidennessä valitusperusteessaan, että valituksenalaisessa tuomiossa on sovellettu virheellisesti SEUT 101 artiklaa siltä osin kuin siinä vahvistetaan Saksassa vuosina 2002–2004 tapahtunut rikkominen.

99 Valittaja katsoo erityisesti suihkuseiniä koskevien vuonna 2002 omaksuttujen kilpailunvastaisten menettelytapojen toteennäyttämisestä, että unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 116 ja 117 kohdassa esittämässä päättelyssä on oikeudellinen virhe, koska kyseisessä päättelyssä ei oteta huomioon valittajan kumoamiskannekirjelmän 135 kohtaan ja sen unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämän vastauskirjelmän 49 kohtaan sisältyviä väitteitä. Unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt lisäksi oikeudellisen virheen, kun se on luonnehtinut kilpailijoiden välisen keskustelun uusien vuosittaisten hintaluetteloiden lähetyspäivästä arkaluonteisten liiketoimintatietojen lainvastaiseksi vaihtamiseksi.

100 Valittaja on keraamisten tuotteiden alalla vuoden 2002 aikana omaksuttujen kilpailunvastaisten toimintojen toteennäyttämisestä sitä mieltä, ettei unionin yleinen tuomioistuin voinut katsoa valituksenalaisen tuomion 143 kohdassa, ettei valittaja ollut keskeyttänyt osallistumistaan lainvastaisiin menettelytapoihin vuoden 2002 osalta sillä perusteella, että vuoden 2001 aikana käytyjen lainvastaisten keskustelujen kilpailunvastaiset vaikutukset ovat ilmenneet vuoden 2002 aikana ja että se ei ollut sanoutunut julkisesti irti näistä keskusteluista eikä vuoden 2003 aikana käydyistä keskusteluista, vaikka – kuten unionin yleinen tuomioistuin on todennut – vuoden 2002 aikana käydyistä lainvastaisista kokouksista ei ollut suoraa näyttöä.

101 Valittaja väittää kilpailunvastaisesta toiminnasta, johon sen on väitetty syyllistyneen keraamisten tuotteiden markkinoilla vuonna 2003, että valituksenalaisen tuomion 144 kohdassa vääristetään sen väitteitä, jotka koskevat näyttöä sen osallistumisesta 17.1.2003 sekä 4. ja 5.7.2003 pidettyihin FKSI:n kokouksiin, ja siinä sovelletaan näin virheellisesti SEUT 101 artiklaa ja loukataan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Unionin yleinen tuomioistuin on näet todennut, ettei valittaja ollut kiistänyt sitä, että viimeksi mainitun kokouksen pöytäkirjan mukaan ”keraamisten tuotteiden valmistajat olivat sopineet siitä, että tiemaksujen kustannusten noususta eivät vastaa pelkästään keraamisten tuotteiden valmistajat vaan ne vyörytetään niiden asiakkaiden maksettavaksi”, ja ettei valittaja ollut riitauttanut kyseisen pöytäkirjan ”luotettavuutta”, mikä ei pidä paikkansa ja on täysin niiden väitteiden vastaista, joihin valittaja on selkeästi vedonnut unionin yleisessä tuomioistuimessa.

102 Unionin yleinen tuomioistuin ei ole myöskään selittänyt valituksenalaisen tuomion 145 kohdassa, miltä osin tietojenvaihdot näissä kokouksissa johtivat todellakin kilpailusalaisuuksien vähenemiseen siitä syystä, että kilpailun kannalta merkitykselliset epävarmuudet saatiin poistetuksi, eikä sitä, mitkä näkökohdat vaihdetuista tiedoista olivat tällaisia salaisuuksia. Kuten valittaja on esittänyt unionin yleisessä tuomioistuimessa, koska vaihdetut tiedot olivat nyt käsiteltävässä tapauksessa yleisesti tunnettuja, näitä tietojenvaihtoja ei voitu luonnehtia SEUT 101 artiklassa kielletyksi lainvastaiseksi kartelliksi.

103 Myöskään suihkuseiniä ja keraamisia tuotteita koskevaa rikkomista, joka on tapahtunut vuoden 2004 aikana, ei ole valittajan mukaan näytetty toteen. Näyttääkseen toteen valittajan osallistumisen kyseiseen rikkomiseen unionin yleinen tuomioistuin on näet nojautunut valituksenalaisen tuomion 121 ja 148 kohdassa yksinomaan siihen, että IndustrieForum Sanitärin ja Fruendeskreis der deutschen Sanitärindustrien jäsenet olivat 20.7.2004 järjestetyssä kokouksessa ”vaihtaneet yhtiöittäin yksityiskohtaisia liiketoimintatietoja, jotka koskivat niiden liikevaihdon kehittymistä Saksassa, niiden vientiä ja niiden kasvuennusteita”, ja erityisesti siihen, että valittaja oli väitetysti todennut, että sen liikevaihto oli kasvanut 5,5 prosentilla, että sen vienti oli kasvussa ja että sen ennusteiden mukaan sen liikevaihto Saksassa kasvaisi 5 prosentilla.

104 Valittaja väittää yhtäältä, että valituksenalaista tuomiota on perusteltu puutteellisesti, koska unionin yleinen tuomioistuin ei ole esittänyt syitä, joiden vuoksi se katsoi, että mainitussa 20.7.2004 järjestetyssä kokouksessa käydyillä keskusteluilla voitiin vähentää SEUT 101 artiklan nojalla suojattuja kilpailusalaisuuksia.

105 Valittajan mukaan ei toisaalta ole mahdollista, että yritykselle tai konsernille edellisen tilikauden kuluessa kertyneen kokonaisliikevaihdon ilmoittaminen kilpailijoille tai kolmansille, jotka eivät ole kilpailijoita, viennin kasvua koskevien tietojen vaihtaminen taikka liikevaihdon kasvua koskevien ennusteiden tai liikevaihdon kehittymistä koskevien tilastojen toimittaminen voidaan luonnehtia SEUT 101 artiklan rikkomiseksi. Pelkästään näiden liiketoimintatietojen nojalla ei näet voida tehdä mitään johtopäätöksiä asianomaisen yrityksen markkinoilla omaksumista menettelytavoista, sen toteuttamien toimien kannattavuudesta tai suunnitellusta strategiasta liikevaihdon kehittymistä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksikään markkinatoimija ei siis voi vaihdettujen tietojen perusteella ennakoida suuremmalla varmuudella kilpailijoidensa tulevaa liiketoiminnallista käyttäytymistä

markkinoilla. Eräät näistä tiedoista julkaistaan lisäksi säännöllisesti ja nopeasti lähes kaikissa yrityksissä, koska tällainen julkaiseminen on pakollista useimmissa tapauksissa kauppaoikeutta ja pääomamarkkinaoikeutta koskevien säännösten sekä keskittymiin sovellettavien sääntöjen nojalla.

106 Komissio vaatii, että viides valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

107 Tämän tuomion 38 kohdassa mainitun oikeuskäytännön nojalla valittajan viidennen valitusperusteensa yhteydessä esittämät väitteet on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin niissä pyritään siihen, että Saksassa vuosina 2002–2004 tapahtuneita rikkomisia koskevat tosiseikat ja selvitysaineisto arvioidaan uudelleen.

108 Muilta osin on korostettava ensimmäiseksi suihkuseiniä koskevista vuoden 2002 aikana toteutetuista toiminnoista yhtäältä, että valittaja moittii unionin yleistä tuomioistuinta virheellisesti siitä, ettei tämä ole vastannut sen kumoamiskannekirjelmän 135 kohtaan ja sen vastauskirjelmän 49 kohtaan sisältyviin väitteisiin, koska – kuten komissio on huomauttanut – kyseiset väitteet koskivat Itävallassa eikä Saksassa tapahtunutta rikkomista.

109 Toisaalta valittajan väite, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen luonnehtiessaan kilpailijoiden välillä uusien vuosittaisten hintaluetteloiden lähetyspäivästä käydyt keskustelut lainvastaiseksi tietojenvaihdoksi, perustuu valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan. Unionin yleinen tuomioistuin on näet todennut kyseisen tuomion 116 ja 117 kohdassa yksinomaan, että tuo tietojenvaihto osoitti, että valittaja ja sen kilpailijat eivät olleet vuosina 2001–2003 lakanneet ilmoittamasta toisilleen arkaluonteisia liiketoimintatietoja. Unionin yleinen tuomioistuin ei siis ole katsonut, että kyseinen tietojenvaihto oli sinällään SEUT 101 artiklan vastaista.

110 Toiseksi on huomautettava valittajan väitteistä, jotka koskevat keraamisten tuotteiden alalla vuoden 2002 aikana toteutettuja toimintoja, että unionin yleinen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomion 143 kohdassa, että vaikkei valittajan osallistumisesta lainvastaisiin kokouksiin kyseisen vuoden kuluessa ollut esitetty suoraa näyttöä, komissio saattoi pätevästi katsoa, ettei valittaja ollut keskeyttänyt osallistumistaan sen syyksi luettuun rikkomiseen tuon saman vuoden aikana. Unionin yleinen tuomioistuin on näet tältä osin todennut yhtäältä, että niissä kokouksissa, joihin valittaja on osallistunut vuoden 2001 aikana, käytyjen lainvastaisten keskustelujen, jotka koskivat hinnan korotuksia vuoden 2002 osalta, kilpailua rajoittavat vaikutukset olivat ilmenneet viimeksi mainitun vuoden aikana, ja toisaalta, että valittaja oli osallistunut hinnankorotuksia koskeviin lainvastaisiin kokouksiin vuosien 2001 ja 2003 aikana eikä ollut sanoutunut niistä irti julkisesti.

111 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kilpailunvastaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on suurimmassa osassa tapauksista pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja indisioista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta. Etenkin usean vuoden ajalle ulottuvan rikkomisen osalta se, ettei yhtiön osallistumista kyseiseen rikkomiseen määrätyn ajanjakson aikana ole osoitettu suoraan, ei ole esteenä sille, että yhtiön todetaan osallistuneen rikkomiseen myös kyseisen ajanjakson aikana, kunhan tuo toteamus perustuu objektiivisiin ja yhtäpitäviin seikkoihin, ja tältä osin voidaan ottaa huomioon se, ettei kyseinen yhtiö ole sanoutunut julkisesti irti rikkomisesta (ks. vastaavasti tuomio 17.9.2015, Marketing Services v. komissio, C-634/13 P, EU:C:2015:614, 26–28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

112 Kun otetaan huomioon kyseinen oikeuskäytäntö ja tämän tuomion 110 kohdassa esitetyt unionin yleisen tuomioistuimen tosiseikkoja koskevat toteamukset, unionin yleinen tuomioistuin saattoi oikeudellista virhettä tekemättä tai perusteluvelvollisuuttaan laiminlyömättä katsoa, että valittajan voitiin katsoa osallistuneen edelleen kyseessä olevaan kartelliin vuoden 2002 aikana.

113 Vuoden 2003 osalta on kolmanneksi korostettava yhtäältä, että sillä, että – toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin on kyseisen tuomion 144 kohdassa väitetysti todennut – valittaja on kumoamiskannekirjelmänsä 115 kohdassa riitauttanut komission omaksuman tulkinnan 4. ja 5.7.2003 pidetystä FSKI:n kokousta koskevasta pöytäkirjasta, ei sinänsä voida kyseenalaistaa unionin yleisen tuomioistuimen tosiseikoista esittämiä toteamuksia.

114 Valituksenalaisen tuomion 145 kohdassa esitettyjen toteamusten perusteltavuudesta on toisaalta korostettava, että – toisin kuin valittaja väittää – unionin yleinen tuomioistuin ei ole katsonut, että kaikki kilpailijoiden välinen tietojenvaihto voi rikkoa SEUT 101 artiklaa, ja se on esittänyt syyt, joiden vuoksi se katsoi, että 4. ja 5.7.2003 pidetyssä FSKI:n kokouksessa käydyt keskustelut olivat kilpailua rajoittavia. Unionin yleinen tuomioistuin on tältä osin katsonut oikeudellista virhettä tekemättä, että keskusteluilla, joiden kuluessa keraamisten tuotteiden valmistajat ovat sopineet siitä, että tiemaksujen kustannusten nousu vyörytetään asiakkaiden maksettavaksi, poistetaan epävarmuus kilpailijoiden välillä ja ne vastaavat hintojen yhteensovittamista, joten ne muodostavat kilpailua rajoittavan menettelytavan siinäkin tapauksessa, että tällainen vyöryttäminen oli ollut kolmansien tai yleisön ennakoitavissa.

115 Vuoden 2004 osalta on neljänneksi yhtäältä hylättävä valittajan väite, joka perustuu valituksenalaisen tuomion puutteellisiin perusteluihin. Toisin kuin valittaja väittää, unionin yleinen tuomioistuin on näet esittänyt valituksenalaisen tuomion 123 ja 149 kohdassa syyt, joiden vuoksi se katsoi, että kyseisen tuomion 121 ja 148 kohdassa tarkoitetut tietojenvaihdot olivat kilpailunvastaisia. Unionin yleinen tuomioistuin on siis korostanut, että näillä tietojenvaihdoilla tuettiin vuoden 2003 aikana vuoden 2004 osalta päätettyä hinnankorotusten yhteensovittamista ja että valittaja ja sen kilpailijat saattoivat niiden johdosta ennakoida suuremmalla varmuudella niiden kunkin tulevan liiketoiminnallisen käyttäytymisen markkinoilla. Unionin yleinen tuomioistuin on näin tehdessään perustellut valituksenalaisen tuomion.

116 Siltä osin kuin on kyse toisaalta näiden unionin yleisen tuomioistuimen toteamusten paikkansapitävyydestä, on riittävää korostaa, että valittaja ei kyseenalaista sitä unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 123 ja 149 kohdassa esittämää toteamusta, jonka mukaan kyseisen tuomion 121 ja 148 kohdassa tarkoitetut tietojenvaihdot rajoittivat kilpailua siitä syystä, että niillä tuettiin vuoden 2003 aikana vuoden 2004 osalta päätettyä hinnankorotusten yhteensovittamista, eikä valittaja ole myöskään kiistänyt tällaista yhteensovittamista nyt käsiteltävän valituksen yhteydessä. Koska pelkästään tällaisen seikan nojalla voidaan siis todeta rikkomisen olemassaolo, valittajan väitteet, joiden mukaan mainitut tietojenvaihdot eivät sinällään merkitse kilpailusääntöjen rikkomista, ovat tehottomia.

117 Näin ollen viides valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä tehottomana tai perusteettomana.

Kuudes valitusperuste

Asianosaisten lausumat

118 Valittaja väittää kuudennessa valitusperusteessaan Itävallassa väitetysti 12.10.1994–9.11.2004 tapahtuneista rikkomisista, että unionin yleisen tuomioistuimen toteamukset ovat virheellisiä ja ne on kumottava.

119 Unionin yleinen tuomioistuin on erityisesti vuoden 1994 osalta tulkinnut valituksenalaisen tuomion 175 ja 176 kohdassa laajasti komission toteamuksia ja muuttanut näin riidanalaisen päätöksen perusteluja SEUT 296 artiklan toisen kohdan vastaisesti. Toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin on todennut, komissio ei näet ole katsonut kyseisen päätöksen 299–301 perustelukappaleessa, että vuoden 1994 aikana pidetyissä ASI:n kokouksissa oli ollut kyse paitsi suihkuseinistä ja hanoista myös kylpyhuoneiden keraamisista tuotteista.

120 Unionin yleinen tuomioistuin on huomauttanut vuosien 1995–1997 osalta valituksenalaisen tuomion 185, 190 ja 196 kohdassa, että Villeroy & Boch Itävalta oli osallistunut lainvastaisiin keskusteluihin 16.11.1995, 23.4.1996 ja 15.10.1997 pidettyjen kokousten kuluessa.

121 Valittaja väittää kuitenkin 16.11.1995 pidetystä kokouksesta, että kyseiseen päätelmään sisältyy oikeudellisia virheitä jo sen vuoksi, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole vastannut kaikkiin sen väitteisiin. Myös unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 189 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa 23.4.1996 pidetyn kokouksen osalta esittämiin huomautuksiin, joiden mukaan ei ole merkityksellistä, että kyseessä olevat keskustelut on järjestetty tukkuliikkeiden pyynnöstä, liittyy oikeudellisia virheitä, koska moitituille menettelytavoille on olemassa täysin laillinen vaihtoehtoinen selitys, jonka mukaan kylpyhuonekalusteiden alan tukkuliikkeet vaativat nimenomaisesti vuosittaisten hintaluettelojen käyttöön ottamista tiettyinä päivinä voidakseen julkaista omat esitteensä. Valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin on 15.10.1997 pidetyn kokouksen osalta lisäksi ylittänyt SEUT 263 artiklassa määrätyn laillisuusvalvonnan rajat nojautuessaan perusteluihin, joita ei ole mainittu komission väitetiedoksiannossa.

122 Myös unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 197 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa vuoden 1998 osalta esittämät huomautukset Villeroy & Boch Itävallan väitetystä osallistumisesta kartellioikeuden rikkomiseen sisältävät oikeudellisia virheitä, koska ne ovat ristiriitaisia. Unionin yleinen tuomioistuin on näet huomauttanut mainitun tuomion 197–202 kohdassa, ettei komissio ole näyttänyt toteen Villeroy & Boch Itävallan osallistumista kilpailuoikeuden vastaisiin keskusteluihin vuoden 1998 kuluessa. Erityisesti Mascon todistajanlausunnon perusteella tällaista osallistumista ei ole voitu näyttää toteen. On epäjohdonmukaista, että unionin yleinen tuomioistuin nojautuu tämän jälkeen valituksenalaisen tuomion 203 kohdassa samaan Mascon todistajanlausuntoon osoittaakseen, ettei Villeroy & Boch ollut irtisanoutunut lainvastaisista menettelytavoista vuoden 1998 aikana. Unionin yleinen tuomioistuin on siis myös loukannut oikeuskäytännössä vahvistettuja oikeusperiaatteita, joiden mukaan todisteiden kokonaisuus voi olla riittävä osoittamaan kokouksen kilpailuoikeuden vastaisen luonteen ainoastaan, jos sillä osoitetaan kokousten järjestelmällisyys ja niiden kilpailua rajoittava sisältö ja jos tätä tuetaan yrityksen lausunnolla, jolla on merkittävä todistusarvo. Kumpikaan näistä edellytyksistä ei ole täyttynyt nyt käsiteltävässä asiassa.

123 Unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 208 kohdassa vuoden 1999 osalta esittämät päätelmät, joiden mukaan komission esittämä näyttö eli Ideal Standardin 6.9.1999 pidetystä ASI:n kokouksesta käsin laatima pöytäkirja osoitti oikeudellisesti riittävällä tavalla Villeroy & Bochin osallistuneen lainvastaisiin keskusteluihin, sisältävät valittajan mukaan oikeudellisia virheitä. Sellaisen yrityksen todistajanlausunto, joka on pyytänyt alennusta sakosta vuoden 2002 yhteistyötiedonannon nojalla, ei näet voi olla riittävä näyttö rikkomisen olemassaolosta, koska useat muut kartelliin osalliseksi katsotut yritykset ovat kiistäneet sen paikkansapitävyyden.

124 Unionin yleinen tuomioistuin on katsonut vuoden 2000 osalta 12. ja 13.10.2000 pidetyn ASI:n kokouksen pöytäkirjaan nojautuen valituksenalaisen tuomion 214 kohdassa, että vaikka Villeroy & Boch Itävallan osallistumisesta kilpailunvastaisiin toimintoihin kyseisen vuoden aikana ei ollut olemassa suoraa näyttöä, ”on korostettava, että vuonna 1999 käytyjen lainvastaisten keskustelujen vaikutukset ovat ilmenneet vuoden 2000 aikana”. Kyseinen pöytäkirja, jota unionin yleinen tuomioistuin on tulkinnut lisäksi virheellisesti, ei ole kuitenkaan riittävä todiste tältä osin.

125 Unionin yleinen tuomioistuin on ottanut vuoden 2001 osalta valituksenalaisen tuomion 214–218 kohdassa huomioon Villeroy & Boch Itävallan osallistumisen lainvastaisiin keskusteluihin pelkästään sillä perusteella, että vuoden 2000 aikana väitetysti käytyjen lainvastaisten keskustelujen vaikutukset ovat jatkuneet. Unionin yleinen tuomioistuin on huomautustensa perustelemiseksi vain viitannut riidanalaisen päätöksen 652–658 perustelukappaleeseen selittämättä, miltä osin huomautukset, joihin se viittaa, ovat vakuuttavia.

126 Valittaja katsoo vuosien 2002 ja 2003 osalta, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole ottanut huomioon sen väitteitä.

127 Valittaja toteaa lopuksi vuoden 2004 osalta, että unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 228 kohdassa esittämät huomautukset ovat ristiriitaisia ja niihin sisältyy oikeudellinen virhe. Unionin yleinen tuomioistuin on näet tältä kohdin katsonut, että Villeroy & Boch Itävalta, joka ei ollut osallistunut 22.1.2004 pidettyyn ASI:n kokoukseen, oli saanut tuon kokouksen pöytäkirjan välityksellä tiedon sen kilpailijoiden kyseisen kokouksen aikana tekemistä päätöksistä, vaikka unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 212 kohdassa katsonut, että sen perusteella, että ASI:n kokousten pöytäkirjat oli lähtökohtaisesti lähetettävä kaikille kyseisen järjestön jäsenille, ei voitu sinällään osoittaa, että Villeroy & Boch Itävalta oli todellakin saanut niistä tiedon.

128 Komissio vaatii, että kuudes valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

129 Valittaja vetoaa kuudennessa valitusperusteessaan erilaisiin virheisiin, jotka sisältyvät unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksiin Itävallassa 12.10.1994–9.11.2004 väitetysti tapahtuneista rikkomisista.

130 Siltä osin kuin on ensimmäiseksi kyse valittajan vuoden 1994 osalta esittämistä väitteistä on todettava, että valittaja tyytyy käsiteltävässä tapauksessa toistamaan ensimmäisessä oikeusasteessa unionin yleisessä tuomioistuimessa esitetyn argumentaation. Sama koskee 23.4.1996 järjestetyn kokouksen osalta esitettyjä väitteitä. Kun otetaan huomioon tämän tuomion 69 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, nämä väitteet on siis jätettävä tutkimatta.

131 Siltä osin kuin toiseksi on kyse valittajan väitteistä, jotka koskevat 16.11.1995 ja 15.10.1997 pidettyjä kokouksia ja jotka perustuvat valituksenalaisen tuomion puutteellisiin perusteluihin, on todettava, että myös ne on hylättävä. Unionin yleinen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 180–185 ja 192–196 kohdassa tutkinut ja hylännyt Itävallassa tapahtuneita rikkomisia koskevat valittajan väitteet näiden eri kokousten osalta. Unionin yleinen tuomioistuin on viitannut kunkin niiden osalta merkityksellisiin todisteisiin ja riidanalaiseen päätökseen ennen kuin se on hylännyt valittajan argumentaation perusteettomana. Unionin yleinen tuomioistuin on näin tehdessään perustellut valituksenalaisen tuomion.

132 Lisäksi on hylättävä 15.10.1997 pidetyn kokouksen osalta se valittajan väite, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on nojautunut perusteluihin, joita ei ollut sisällytetty komission väitetiedoksiantoon. On näet todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on nojautunut valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa riidanalaisen päätöksen 295 ja 307 kohdassa esitettyihin perusteluihin. Valittaja ei ole kuitenkaan vedonnut unionin yleisessä tuomioistuimessa siihen, että kyseinen päätös ja väitetiedoksianto olisivat tältä osin ristiriidassa keskenään. Se ei voi näin ollen vedota vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. mm. tuomio 22.10.2015, AC-Treuhand v. komissio, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 54 kohta) tällaiseen väitteeseen muutoksenhakuvaiheessa unionin tuomioistuimessa.

133 Siltä osin kuin on kolmanneksi kyse 30.4. ja 18.6.1998 pidetyistä kokouksista on huomautettava, että unionin yleinen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 199 kohdassa, ettei minkään komission esittämän todisteen nojalla voitu osoittaa, että valittaja oli osallistunut rikkomiseen. Unionin yleinen tuomioistuin on todennut kuitenkin selkeästi mainitun tuomion 203 kohdassa, että koska valittaja ei ollut irtisanoutunut julkisesti rikkomisesta ja koska 15.10.1997 tehdyn sopimuksen kilpailua rajoittavat vaikutukset ilmenivät edelleen seuraavan vuoden aikana, komissio saattoi katsoa, ettei valittaja ollut päättänyt osallistumistaan rikkomiseen vuoden 1998 aikana. Näin menetellessään unionin yleinen tuomioistuin on noudattanut perusteluvelvollisuuttaan, jolloin asianosaiset ovat voineet riitauttaa sen päättelyn ja unionin tuomioistuin on voinut harjoittaa valvontaansa valituksen

yhteydessä, eikä se ole myöskään tehnyt tämän tuomion 111 kohdassa esitetyn oikeuskäytännön nojalla mitään oikeudellista virhettä asian selvittämisessä. Unionin yleinen tuomioistuin ei ole myöskään toiminut ristiriitaisesti eikä jättänyt noudattamatta perusteluvelvollisuuttaan katsoessaan, että vaikka Mascon todistajanlausunnon nojalla ei sinänsä voitu osoittaa valittajan osallistuneen tietojenvaihtoihin vuoden 1998 aikana, kyseinen lausunto voitiin kuitenkin ottaa oikeutetusti huomioon muiden seikkojen joukossa valituksenalaisen tuomion 203 kohdassa kuvatun yhtäpitävien indisioiden kokonaisuuden yhteydessä sen osoittamiseksi, että Villeroy & Boch Itävalta ei ollut keskeyttänyt osallistumistaan lainvastaisiin menettelytapoihin vuoden 1998 osalta.

134 Neljänneksi on todettava vuoden 1999 aikana pidetyistä kokouksista, että – kuten valituksenalaisen tuomion 206 kohdasta ilmenee yksiselitteisesti – komissio on nojautunut Ideal Standardin edustajan 6.9.1999 järjestetystä kokouksesta kilpailusääntöjä rikkovan kokouksen pitämispäivänä käsin laatimaan pöytäkirjaan. Toisin kuin valittaja väittää, tällainen näyttö, joka ei ole peräisin siltä ajankohdalta, jolloin kyseinen yhtiö esitti sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan pyyntönsä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon nojalla, vaan joka liittyy tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, kuten unionin yleinen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 207 kohdassa, ei edellytä muita yhtäpitäviä todisteita. Mainittu väite on siis hylättävä perusteettomana.

135 Siltä osin kuin on viidenneksi kyse 12. ja 13.10.2000 pidetystä ASI:n kokouksesta, on todettava, että valittajan väitteet perustuvat valituksenalaisen tuomion 214 kohdan virheelliseen tulkintaan. Toisin kuin valittaja väittää, unionin yleinen tuomioistuin ei näet ole nojautunut kyseisen kokouksen pöytäkirjaan todetakseen, että vuoden 1999 aikana käytyjen lainvastaisten keskustelujen vaikutukset ovat ilmenneet vuoden 2000 aikana. Kyseisillä väitteillä pyritään lisäksi olennaisilta osin kyseenalaistamaan se, miten unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut selvitysaineistoa, osoittamatta kuitenkaan, että kyseistä selvitysaineistoa olisi vääristetty. Ne on siis jätettävä tämän tuomion 38 kohdassa mainitun oikeuskäytännön nojalla tutkimatta.

136 Kuudenneksi on todettava vuoden 2001 osalta, että valittajan väite perustuu jälleen valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan ja se on siis hylättävä. Kyseisen tuomion 215–218 kohdasta ilmenee selkeästi, että unionin yleinen tuomioistuin ei ole katsonut Villeroy & Boch Itävallan osallistuneen vuoden 2001 aikana käytyihin lainvastaisiin keskusteluihin sillä perusteella, että vuoden 2000 aikana pidetyillä keskusteluilla oli ollut vaikutuksia vielä seuraavana vuonna. Unionin yleinen tuomioistuin on näet mainitun tuomion 215–217 kohdassa nojautunut siihen, että kyseinen yhtiö oli osallistunut useisiin sellaisiin kokouksiin vuoden 2001 aikana, joiden kuluessa osallistujat olivat sopineet ajankohdasta, jolloin hintaluettelot lähetetään tukkuliikkeille, ja ajankohdasta, jolloin hintoja korotetaan, sekä siihen, että kyseiset kokoukset vastasivat muita vuosien 2000 ja 2001 aikana järjestettyjä kokouksia, joihin mainittu yhtiö ei ollut osallistunut mutta joiden aikana ASI:n jäsenet ovat käsitelleet lukumääräisiä 1.1.2002 alkaen toteutettavia hinnankorotuksia.

137 Seitsemänneksi on riittävää todeta valittajan väitteistä, jotka koskevat valituksenalaisen tuomion perustelujen riittämättömyyttä siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon valittajan väitteitä vuosien 2002 ja 2003 osalta, että unionin yleinen tuomioistuin on kunkin merkityksellisen kokouksen osalta viitannut valituksenalaisen tuomion 219–226 kohdassa merkitykselliseen näyttöön ja riidanalaiseen päätökseen ennen kuin se on hylännyt valittajan väitteet perusteettomina. Kun otetaan huomioon tämän tuomion 72 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, unionin yleisen tuomioistuimen ei tarvinnut vastata valittajan kaikkiin väitteisiin. Mainitut valittajan väitteet on siis hylättävä.

138 Siltä osin kuin on lopuksi kyse valittajan väitteistä, jotka koskevat 22.1.2004 pidettyä kokousta, on todettava, että valittaja pyrkii kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen arvioinnin selvitysaineistosta väittämättä kuitenkaan, että kyseistä selvitysaineistoa olisi vääristetty. Väitteet on siis tämän tuomion 38 kohdassa mainitun oikeuskäytännön nojalla jätettävä tutkimatta.

139 Edellä esitetystä seuraa, että kuudes valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Seitsemäs ja yhdeksäs valitusperuste

Asianosaisten lausumat

140 Valittaja väittää seitsemännessä, toissijaisesti esitetyssä valitusperusteessaan väitetysti Belgiassa, Ranskassa ja Itävallassa tapahtuneita rikkomisia koskevien moitittujen toimintojen osalta, ettei niiden nojalla voida osoittaa sen osallistuneen kyseisiin rikkomisiin, koska niistä ovat vastuussa sen tytäryhtiöt eikä se itse.

141 Valittaja väittää tältä osin, että taloudellisen kokonaisuuden käsite, sellaisena kuin komissio ja unionin yleinen tuomioistuin ovat sitä soveltaneet nyt käsiteltävässä asiassa, johtaa siihen, että yhtiön katsotaan olevan vastuussa toiminnoista sen syyllisyydestä riippumatta perusoikeuskirjassa annettujen takeiden ja erityisesti syyttömyysolettamaa koskevan oikeuden ja in dubio pro reo -periaatteen, jotka on taattu sen 48 artiklan 1 kohdassa, nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen ja SEUT 101 artiklan vastaisesti, ja näin on varsinkin, kun olettamaa taloudellisesta kokonaisuudesta siinä tapauksessa, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan, ei käytännössä voida kumota. Vaikka unionin tuomioistuin on valittajan mukaan hyväksynyt tämän käsitteen perusoikeuskirjan voimaantuloa aikaisemmassa oikeuskäytännössään, mainitun oikeuskäytännön olisi kuitenkin kehityttävä. Valituksenalainen tuomio on lisäksi ristiriidassa SEUT 296 artiklan toiseen kohtaan perustuvan perusteluvelvollisuuden kanssa, sillä siinä ei vastata näihin valittajan väitteisiin eikä siihen sisälly mitään perusteluja moititun rikkomisen merkittävien osien osalta.

142 Valittaja arvostelee yhdeksännessä valitusperusteessaan sitä, että valituksenalaisessa tuomiossa on vahvistettu sakko, joka sille on määrätty sen tytäryhtiön yhteisvelallisena.

143 Vaikka näet emoyhtiön vastuuseen on mahdollista vedota sen tytäryhtiön toimintojen osalta taloudellisen kokonaisuuden käsitteen mukaisesti, yhteisvastuuta ei voida tunnustaa valittajan tytäryhtiöille määrättyjen sakkojen maksamisen osalta, koska yhtäältä yhdessäkään unionin oikeudellisessa toimessa ei ole säännöstä, jossa säädettäisiin yhteisvastuullisesti maksettavan sakon määräämisestä, ja toisaalta tällaisen yhteisvastuun tunnustaminen johtaisi siihen, ettei valittajalla ole vastoin yksilöllisen vastuun periaatetta oikeutta sen syyllisyyden perusteella yksilökohtaisesti määrättyyn sakkoon. Valittaja väittää toissijaisesti, että komission ja unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt joka tapauksessa laskea kunkin kanssavelallisen maksettavaksi kuuluva osuus sakon määrästä niiden kunkin vastuuosuuden perusteella.

144 Komissio vaatii, että seitsemäs ja yhdeksäs valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

145 On huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön, jota ei ole saatettu kyseenalaiseksi perusoikeuskirjan voimaantulolla, mukaan oikeushenkilölle, joka ei ole syyllistynyt kilpailuoikeuden rikkomiseen, voidaan tietyissä olosuhteissa määrätä seuraamus toisen oikeushenkilön kilpailusääntöjä rikkovasta käyttäytymisestä, jos ne kuuluvat kumpikin samaan taloudelliseen yksikköön ja muodostavat siis SEUT 101 artiklassa tarkoitetun yrityksen (tuomio 10.4.2014, komissio ym. v. Siemens Österreich ym., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 45 kohta).

146 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa siis, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeussubjekti, se ei määritä itsenäisesti markkinakäyttäytymistään vaan noudattaa olennaisilta osin

emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (tuomio 10.4.2014, komissio ym. v. Siemens Österreich ym., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

147 Unionin tuomioistuimen on tältä osin täsmentänyt, että sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö suoraan tai välillisesti omistaa kokonaan tai lähes kokonaan tytäryhtiönsä, joka on rikkonut Euroopan unionin kilpailusääntöjä, on olemassa kumottavissa oleva olettama siitä, että tuo emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössään (tuomio 16.6.2016, Evonik Degussa ja AlzChem v. komissio, C-155/14 P, EU:C:2016:446, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

148 Tällaisessa tilanteessa riittää, että komissio osoittaa emoyhtiön omistavan suoraan tai välillisesti tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan, jotta mainitun olettaman voidaan katsoa täyttyvän. Emoyhtiön asiana on tämän jälkeen kumota tämä olettama esittämällä sellaisia riittäviä todisteita taloudellisista, organisatorisista ja oikeudellisista yhteyksistä, joilla voidaan osoittaa, että tytäryhtiö käyttäytyy itsenäisesti markkinoilla. Jos emoyhtiö ei kumoa kyseistä olettamaa, komissio voi katsoa, että emoyhtiö ja sen tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja että emoyhtiö on vastuussa tytäryhtiön käyttäytymisestä, ja määrätä nämä kummatkin yhtiöt maksamaan yhteisvastuullisesti sakon ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (ks. vastaavasti tuomio 16.6.2016, Evonik Degussa ja AlzChem v. komissio, C-155/14 P, EU:C:2016:446, 27 ja 29–32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

149 Lisäksi on täsmennettävä, että – toisin kuin valittaja väittää – edellä esitetty oikeuskäytäntö ei ole ristiriidassa perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohdassa taatun syyttömyysolettamaa koskevan oikeuden eikä in dubio pro reo -periaatteen tai nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen kanssa. Olettama, jonka mukaan emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössään siinä tapauksessa, että se omistaa kyseisen tytäryhtiön kokonaan tai lähes kokonaan, ei johda olettamaan, jonka mukaan jompikumpi näistä yhtiöistä on syyllinen, joten sillä ei loukata oikeutta syyttömyysolettamaan eikä in dubio pro reo -periaatetta. Nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen osalta edellytetään, että rikokset ja niistä määrättävät rangaistukset määritellään selkeästi laissa, ja tämä edellytys täyttyy, kun yksityinen oikeussubjekti voi tietää kyseessä olevan säännöksen tai määräyksen sanamuodon ja tarvittaessa tuomioistuinten siitä tekemän tulkinnan perusteella, mitkä toimet tai laiminlyönnit synnyttävät sen rikosoikeudellisen vastuun (tuomio 22.5.2008, Evonik Degussa v. komissio, C-266/06 P, ei julkaistu, EU:C:2008:295, 39 kohta). Tämän tuomion 145–148 kohdassa esitetyssä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ei loukata kyseistä periaatetta.

150 Siltä osin kuin on kyse siitä, ettei sakkoja jaeta asianomaisten yhtiöiden kesken, on huomautettava, että yhteisvastuuta sakon maksamisesta koskeva unionin oikeuden käsite koskee ainoastaan yritystä eikä sen muodostavia yhtiöitä, koska se on vain ilmaisu yrityksen käsitteen täydestä oikeusvaikutuksesta (tuomio 10.4.2014, komissio ym. v. Siemens Österreich ym., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 57 kohta).

151 Vaikka asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että komissio voi määrätä yhteisvastuullisesti maksettavan sakon useille yhtiöille, jos ne kuuluvat samaan yritykseen, kyseisen säännöksen sanamuodon ja yhteisvastuuta koskevan järjestelmän tavoitteen perusteella ei voida katsoa, että kyseiseen seuraamuksen määräämistä koskevaan toimivaltaan kuuluisi ulkoisen yhteisvastuusuhteen määrittämisen lisäksi myös yhteisvastuullisten yhteisvelallisten osuuksien määrittäminen niiden sisäisessä suhteessa (tuomio 10.4.2014, komissio ym. v. Siemens Österreich ym., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 58 kohta).

152 Yhteisvastuuta koskevan järjestelmän tavoite perustuu sitä vastoin siihen, että kyseinen järjestelmä on kilpailuoikeuden rikkomisista määrättyjen sakkojen perimistoimien tehokkuuden lisäämiseksi komission käyttöön annettu täydentävä oikeudellinen väline, koska kyseinen järjestelmä pienentää komission osalta sen saatavan velkojana, jota kyseiset sakot merkitsevät, maksukyvyttömyyden riskiä, millä myötävaikutetaan kilpailuoikeudessa yleisesti tavoiteltavaan ennalta ehkäisevyyden päämäärään,

kuten unionin yleinen tuomioistuin on lisäksi perustellusti todennut valituksenalaisen tuomion 325 kohdassa (tuomio 10.4.2014, komissio ym. v. Siemens Österreich ym., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

153 Yhteisvastuullisten yhteisvelallisten osuuksien määrittämisellä niiden sisäisessä suhteessa ei pyritä noihin kahteen tavoitteeseen. Kyse on näet myöhemmässä vaiheessa esiin tulevasta riita-asiasta, jolla ei ole komissiolle lähtökohtaisesti enää mitään merkitystä siltä osin kuin yksi tai useampi mainituista yhteisvelallisista on maksanut sille sakon kokonaisuudessaan. Komissiota ei näin ollen voida vaatia määrittämään tällaisia osuuksia (ks. vastaavasti tuomio 10.4.2014, komissio ym. v. Siemens Österreich ym., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, 60–64 kohta).

154 Valittaja ei nyt käsiteltävässä tapauksessa kiistä sitä, etteikö se olisi omistanut sen syyksi luetun rikkomisen ajankohtana kokonaan niitä yhtiöitä, joiden työntekijät ovat osallistuneet kyseessä oleviin kilpailunvastaisiin keskusteluihin Belgiassa, Ranskassa ja Itävallassa, eikä se väitä esittäneensä unionin yleiselle tuomioistuimelle seikkoja, joilla voidaan kumota olettama, jonka mukaan se käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa näissä yhtiöissä. Tämän tuomion 145–153 kohdassa esitetyn oikeuskäytännön perusteella unionin yleinen tuomioistuin on siis katsonut perustellusti, että komissio saattoi katsoa valittajan olevan vastuussa tytäryhtiöidensä Belgiassa, Ranskassa ja Itävallassa omaksumasta kilpailua rajoittavasta käyttäytymisestä ja velvoittaa sen maksamaan näiden tytäryhtiöiden kanssa yhteisvastuullisesti sakkoja määrittämättä näiden sakkojen määrästä niitä osuuksia, jotka kunkin niistä oli maksettava.

155 Näin ollen valittajan väitteet, jotka koskevat valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta, on hylättävä. Siltä osin kuin on erityisesti kyse komission mahdollisuudesta katsoa valittajan olevan vastuussa tytäryhtiöidensä toiminnasta Ranskassa ja Itävallassa, on todettava, että valituksenalaisen tuomion 155–165 kohta sekä kyseisen tuomion 284 kohta, jossa viitataan saman tuomion 97 ja 98 kohtaan, on perusteltu oikeudellisesti riittävällä tavalla. Unionin yleinen tuomioistuin on näet palauttanut mieleen taloudellisen kokonaisuuden käsitettä koskevan oikeuskäytännön, minkä jälkeen se on huomauttanut, että Villeroy & Boch omisti tytäryhtiönsä kokonaan eikä se ollut pyrkinyt kumoamaan olettamaa, jonka mukaan se käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa viimeksi mainituissa yhtiöissä, ja vastannut valittajien väitteisiin, jotka perustuivat nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen ja syyttömyysolettamaa koskevan oikeuden loukkaamiseen. Siltä osin kuin on kyse komission mahdollisuudesta katsoa, että valittaja oli vastuussa Villeroy & Boch Belgian käyttäytymisestä, koska se käytti siinä ratkaisevaa vaikutusvaltaa, on todettava, ettei unionin yleisen tuomioistuimen ollut otettava tähän kysymykseen kantaa valituksenalaisessa tuomiossa, koska – toisin kuin valittaja väittää – valittaja ei ole riitauttanut tätä mahdollisuutta unionin yleisessä tuomioistuimessa.

156 Seitsemäs ja yhdeksäs valitusperuste on siis hylättävä perusteettomina.

Kahdeksas valitusperuste

Asianosaisten lausumat

157 Valittaja väittää kahdeksannessa valitusperusteessaan, että valituksenalainen tuomio on ristiriidassa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan kanssa, sillä unionin yleinen tuomioistuin on katsonut virheellisesti, että käsiteltävässä tapauksessa oli kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä, monitahoisesta ja jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

158 Valittaja väittää tältä osin ensinnäkin, että yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite on sellaisenaan ristiriidassa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan kanssa, eikä sitä voida siis soveltaa. Kyseisellä käsitteellä ei näet ole oikeudellista perustaa unionin oikeudessa. Valittaja väittää lisäksi, ettei valituksenalaista tuomiota ole perusteltu riittävästi, koska unionin yleinen tuomioistuin ei ole vastannut sen väitteisiin tältä osin.

159 Valittaja väittää toiseksi, että kun valituksenalaisessa tuomiossa on todettu, että nyt käsiteltävässä asiassa oli kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, siinä on loukattu oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevia periaatteita. Koska unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että valittajan voidaan katsoa olevan vastuussa rikkomisesta, johon se ei ole osallistunut mutta joka kuuluu yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen, johon se on osallistunut, valittaja ei voi – kiistääkseen osallistumisensa yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen – vedota hyödyllisesti siihen, ettei se ole osallistunut tähän ensimmäiseksi mainittuun rikkomiseen, ja siltä on siis otettu pois tehokas puolustautumiskeino. Se voi siis yksinomaan kiistää sen, että se oli tietoinen kyseessä olevasta rikkomisesta.

160 Valittaja katsoo kolmanneksi toissijaisesti, että edellytykset sille, että voidaan katsoa olevan kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, eivät olleet täyttyneet nyt käsiteltävässä tapauksessa, koska komissio ei ole määritellyt merkityksellisiä markkinoita ja koska moitittujen eri toimintojen ei ole osoitettu täydentävän toisiaan.

161 Valittaja on neljänneksi sitä mieltä, että koska riidanalainen päätös on kumottu osittain tiettyjen jäsenvaltioiden osalta 16.9.2013 annetussa tuomiossa Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449), 16.9.2013 annetussa tuomioissa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Duravit ym. v. komissio (T-364/10, ei julkaistu, EU:T:2013:477), ja koska eräiden yritysten osalta voi olla niin, etteivät ne ole tienneet rikkomisesta kokonaisuudessaan, kyse ei voi joka tapauksessa olla mainitussa päätöksessä määritellyn kaltaisesta kokonaisvaltaisesta rikkomisesta.

162 Komissio vaatii, että kahdeksas valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

163 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 55–59 kohdassa esitetty oikeuskäytäntö, on ensimmäiseksi hylättävä valittajan väitteet, joiden mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite on ristiriidassa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan kanssa ja sillä loukataan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevia periaatteita, riippumatta siitä, voidaanko tämä viimeksi mainittu väite ottaa tutkittavaksi.

164 Toiseksi on huomautettava, että – toisin kuin valittaja väittää – unionin yleinen tuomioistuin on perustellut valituksenalaista tuomiota oikeudellisesti riittävällä tavalla, kun se on palauttanut kyseisen tuomion 32–34, 41, 42 ja 46–48 kohdassa mieleen tuon oikeuskäytännön.

165 Kolmanneksi on todettava valittajan väitteestä, jonka mukaan edellytykset sille, että voidaan katsoa olevan kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, eivät ole täyttyneet nyt käsiteltävässä tapauksessa, koska komissio ei ole määrittänyt merkityksellisiä markkinoita, että – kuten unionin yleinen tuomioistuin on korostanut perustellusti valituksenalaisen tuomion 54 kohdassa ja kuten valittaja myöntää – se, että rikkomisen kattamat tuotemarkkinat ja maantieteelliset markkinat ovat erilliset, ei estä missään tapauksessa toteamasta, että kyse on yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Tämä väite on siis joka tapauksessa tehoton.

166 Unionin yleinen tuomioistuin ei ole neljänneksi tehnyt valituksenalaisen tuomion 63–71 kohdassa mitään oikeudellista virhettä katsoessaan, että komissio saattoi käsiteltävässä tapauksessa päätellä, että on olemassa sellainen yksi yhteinen päämäärä, joka osoittaa yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen. Unionin yleinen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 66, 69 ja 71 kohdassa esitettyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten perusteella osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että moititulla eri käyttäytymisellä pyrittiin samaan tavoitteeseen eli yhteensovittamaan kaikkien kylpyhuonekalusteiden valmistajien osalta niiden käyttäytyminen tukkuliikkeisiin nähden. Tältä osin on korostettava, että – toisin kuin valittaja väittää – yhteisen päämäärän käsitettä ei ole – kuten mainituista 66, 69 ja 71 kohdasta ilmenee – määritetty viittaamalla yleisesti siihen, että kilpailu on vääristynyt rikkomisessa kyseessä olevilla markkinoilla, vaan viittaamalla erilaisiin objektiivisiin tekijöihin, joita olivat esimerkiksi tukkuliikkeillä jakeluketjussa oleva keskeinen asema, kyseisen ketjun ominaisuudet, yhteensovittamiselinten ja monituotejärjestöjen olemassaolo, kollusiivisten järjestelyjen toteuttamisen samankaltaisuus ja aineelliset, maantieteelliset ja ajalliset päällekkäisyydet asianomaisten menettelytapojen välillä.

167 Tarvitsematta osoittaa, että moititut menettelytavat täydentävät toisiaan, on siis niin, että koska yritysten, jotka eivät kilpaile keskenään, voidaan katsoa olevan vastuussa yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta, joka ei edellytä merkityksellisten markkinoiden järjestelmällistä määrittelemistä, ja kun otetaan huomioon se, että valittaja on yhtäältä vastuussa suorasta osallistumisestaan moitittuun rikkomiseen ja toisaalta vastuussa välillisestä osallistumisestaan siihen siltä osin kuin se on tiennyt kaikesta samoihin päämääriin pyrkivien kyseessä olevan kartellin muiden osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin, unionin yleistä tuomioistuinta ei voida moittia siitä, että sen mielestä komissio ei ollut tehnyt mitään oikeudellista virhettä päätellessään, että käsiteltävässä tapauksessa oli kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

168 Lopuksi on huomautettava argumentaatiosta, joka koskee riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista muissa, nyt esillä olevaa kartellia koskevissa asioissa, että eri kansallisia markkinoita koskevien todisteiden arviointi kuuluu unionin yleisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Siltä osin kuin kyseisellä argumentaatiolla pyritään kyseenalaistamaan se, että kyse on yhtenä kokonaisuutena pidettävästä, monitahoisesta ja jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta, on huomautettava, että – kuten tämän tuomion 62 kohdassa on esitetty – se, että unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut riidanalaisen päätöksen osittain siltä osin kuin se koskee eräiden asianomaisten yritysten osallistumista moitittuun rikkomiseen tietyillä maantieteellisillä markkinoilla määrättyjen ajanjaksojen aikana, ei riitä kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen toteamusta siitä, että on olemassa kokonaissuunnitelma, joka kattaa kolme tuotteiden alaryhmää ja kuusi asianomaista jäsenvaltiota, ja samanlainen kilpailua vääristävä päämäärä.

169 Näin ollen kahdeksas valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Kymmenes ja yhdestoista valitusperuste

Asianosaisten lausumat

170 Valittaja vetoaa kymmenennessä valitusperusteessaan oikeudelliseen virheeseen, jonka unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt jättäessään harjoittamatta sille myönnettyyn täyteen harkintavaltaan perustuvaa valvontaa.

171 Unionin yleinen tuomioistuin on näet valittajan vaatimuksista poiketen harjoittanut valituksenalaisessa tuomiossa yksinomaan sakon määrän vahvistamisen laillisuuteen kohdistuvaa valvontaa.

172 Valittaja katsoo kuitenkin, että oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden takaamiseksi unionin yleisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen on kussakin niiden käsiteltäväksi saatetussa asiassa, joka koskee komission vahvistamaa sakkoa tai uhkasakkoa, käytettävä todellakin täyttä harkintavaltaa, joka niille on annettu asetuksen N:o 1/2003 31 artiklalla, erityisesti asiayhteydessä, jossa missään oikeusnormissa ei säädetä seuraamusten yhdenmukaistamisesta ja jossa komissio on soveltanut kolmea eri menetelmää sakkojen laskemiseksi vuosien 1998–2006 osalta.

173 Valittaja katsoo nyt käsiteltävässä tapauksessa lisäksi, että unionin yleinen tuomioistuin ei ole tarkastanut itsenäisesti sakon alkuperäistä määrää ja että sakon määrää olisi pitänyt alentaa täyden harkintavallan nojalla, kun otetaan huomioon sen rikkomisen vakavuus, joka koskee vain muutamia suurelta osin pieniä jäsenvaltioita. Tältä osin ei ole mahdollista ymmärtää, mistä syystä komissio on määrännyt moititusta toiminnasta nyt käsiteltävässä tapauksessa sitä seuraamusta ankaramman seuraamuksen, jonka se on määrännyt samanluonteisista kartelleista, jotka kattavat koko Euroopan talousalueen. Unionin yleisen tuomioistuimen olisi lisäksi pitänyt alentaa valittajan sakon määrää kohtuullisen ajan noudattamista koskevan periaatteen loukkaamisen johdosta siitä syystä, että hallinnollinen menettely oli kestänyt liian kauan eli yhteensä lähes kuuden vuoden ajan.

174 Valittaja vetoaa yhdennessätoista valitusperusteessaan suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen. Se katsoo tältä osin, että unionin yleisen tuomioistuimen on rikkomisen vakavuuden määrittämiseksi otettava huomioon kyseessä olevan rikkomisen vaikutukset markkinoihin ja asianomaisilla markkinoilla kertyneet liikevaihdot, mitä se ei ole kuitenkaan tehnyt.

175 Unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt myös varmistua siitä, että riidanalaisella päätöksellä määrättyjen sakkojen määrä on täysin oikeasuhteinen, mikä ei ole tilanne, jos rikkomisen kattama liikevaihto on 115 miljoonaa euroa ja sakkojen kokonaismäärä 71,5 miljoonaa euroa.

176 Valittaja vaatii näin ollen, että unionin tuomioistuin korjaa nämä unionin yleisen tuomioistuimen lainvastaiset laiminlyönnit ja alentaa määrättyjen sakkojen määrää itse.

177 Komissio vaatii, että kymmenes ja yhdestoista valitusperuste hylätään.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

178 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 263 artiklassa määrätty laillisuusvalvonta merkitsee sitä, että tutkiessaan kantajan riidanalaista päätöstä vastaan esittämiä väitteitä unionin tuomioistuimet harjoittavat sekä oikeudellisiin seikkoihin että tosiseikkoihin kohdistuvaa valvontaa ja että niillä on toimivalta arvioida todisteita, kumota mainittu päätös tai muuttaa sakkojen määrää (ks. tuomio 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España v. komissio, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

179 Laillisuusvalvontaa täydentää täysi harkintavalta, joka on annettu unionin tuomioistuimille asetuksen N:o 1/2003 31 artiklalla SEUT 261 artiklan mukaisesti. Tämän harkintavallan nojalla tuomioistuimilla on pelkän seuraamuksen laillisuutta koskevan valvonnan lisäksi oikeus korvata komission arviointi omalla arvioinnillaan ja siten poistaa määrätty sakko tai uhkasakko taikka alentaa tai korottaa sen määrää (ks. tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

180 Täyttääkseen perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitetut täyteen harkintavaltaan perustuvan valvonnan vaatimukset sakon osalta unionin tuomioistuinten on SEUT 261 ja SEUT 263 artiklan mukaista toimivaltaa käyttäessään tutkittava kaikki oikeudellisia seikkoja tai tosiseikkoja koskevat väitteet, joilla

pyritään osoittamaan, että sakon määrä ei ole oikeassa suhteessa rikkomisen vakavuuteen ja kestoon (ks. tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

181 Kyseisen täyden harkintavallan käyttö ei vastaa kuitenkaan viran puolesta suoritettavaa valvontaa, ja menettely on kontradiktorista. Juuri kantajan on lähtökohtaisesti esitettävä riidanalaista päätöstä koskevat kanneperusteet ja todisteet niiden tueksi (ks. tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

182 Tältä osin on korostettava, ettei se, että riidanalaista päätöstä ei ole valvottu viran puolesta kokonaisuudessaan, ole ristiriidassa tehokkaan oikeussuojan periaatteen kanssa. Kyseisen periaatteen noudattamiseksi ei näet ole välttämätöntä, että unionin yleinen tuomioistuin, jonka on kyllä vastattava kaikkiin esitettyihin kanneperusteisiin ja harjoitettava valvontaa niin oikeuskysymysten kuin tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta, tutkii viran puolesta asiakirja-aineiston kokonaan uudelleen (ks. tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 66 kohta).

183 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on lisäksi niin, että ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen valvomaan sitä, miten komissio on kussakin yksittäistapauksessa arvioinut lainvastaisen käyttäytymisen vakavuutta. Unionin tuomioistuimen valvonnan tarkoituksena on muutoksenhaun yhteydessä yhtäältä tutkia, missä määrin unionin yleinen tuomioistuin on ottanut oikeudellisesti asianmukaisella tavalla huomioon kaikki ne tekijät, jotka ovat olennaisia arvioitaessa tietyn käyttäytymisen vakavuutta SEUT 101 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan valossa, ja toisaalta tarkastaa, onko unionin yleinen tuomioistuin vastannut oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkiin sakon määrän alentamista koskevan vaatimuksen tueksi esitettyihin väitteisiin. Unionin kilpailuoikeuden rikkomisten vakavuus on määritettävä sellaisten lukuisten seikkojen perusteella, joihin kuuluvat muun muassa sakkojen ennalta ehkäisevä vaikutus, asiaan liittyvät erityiset olosuhteet ja asiayhteys, mukaan lukien kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus kartellin perustamisessa, hyöty, jonka ne ovat voineet saada kartellista, yritysten koko ja asianomaisten tavaroiden arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu unionin tavoitteille (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio, C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 95, 99 ja 100 kohta).

184 Kun unionin tuomioistuin lausuu oikeuskysymyksistä muutoksenhaun yhteydessä, sen asiana ei ole myöskään korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen arviointia omalla arvioinnillaan ottaessaan täyden harkintavaltansa nojalla kantaa yrityksille unionin oikeuden rikkomisesta määrättyjen sakkojen suuruuteen. Ainoastaan, jos unionin tuomioistuin arvioi, että seuraamuksen taso on paitsi epäasianmukainen myös liiallinen, minkä vuoksi se on suhteellisuusperiaatteen vastainen, olisi siis todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen sen vuoksi, että sakon määrä on epäasianmukainen (ks. mm. tuomio 30.5.2013, Quinn Barlo ym. v. komissio, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

185 Kymmenennettä ja yhdettätoista valitusperustetta on tutkittava tämän oikeuskäytännön valossa.

186 Mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee selkeästi, että ensinnäkin täyteen harkintavaltaan perustuva valvonta koskee yksinomaan määrättyä seuraamusta eikä riidanalaista päätöstä kokonaisuudessaan ja toiseksi täysi harkintavalta ja laillisuusvalvonta eivät vastaa viran puolesta suoritettavaa valvontaa eivätkä näin ollen edellytä, että unionin yleinen tuomioistuin tutkii asiakirja-aineiston viran puolesta kokonaan uudelleen kantajan esittämistä väitteistä riippumatta.

187 Käsiteltävässä tapauksessa on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on valvonut valituksenalaisen tuomion 335 kohdasta alkaen todellakin sakon määrän, että se on vastannut valittajan eri väitteisiin ja että se on kyseisen tuomion 397–402 kohdassa ottanut kantaa sakon määrän alentamista koskeviin vaatimuksiin, joten se ei ole siis vain valvonut kyseisen määrän laillisuutta, toisin

kuin valittaja väittää. Unionin yleinen tuomioistuin on erityisesti tältä osin huomauttanut mainitun tuomion 384 kohdassa, että 15 prosentin suuruiset rikkomisen vakavuuskerroin ja lisäsummakerroin olivat vähimmäiskertoimia, kun otetaan huomioon kyseisen rikkomisen erityisen vakava luonne, ja katsonut tämän jälkeen saman tuomion 397–401 kohdassa, ettei yksikään valittajien ensimmäisessä oikeusasteessa esittämistä seikoista oikeuttanut sakon määrän alentamista.

188 Erityisesti moititun rikkomisen vakavuuden tutkinnasta on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on palauttanut valituksenalaisen tuomion 381 kohdassa mieleen etenkin vuoden 2006 suuntaviivojen 23 kohdan, jonka mukaan ”hinnoista sopimisesta, markkinoiden jakamisesta ja tuotantorajoituksista tehdyt horisontaaliset sopimukset, jotka ovat yleensä salaisia, kuuluvat luonteeltaan vakavimpiin kilpailunrajoituksiin. Tällaisista sopimuksista on määrättävä kilpailupolitiikan mukaan ankaria seuraamuksia. Kyseisten rikkomisten tapauksessa huomioon otettava osuus myynnistä sijoittuu sen vuoksi yleensä asteikon yläpäähän”. Unionin yleinen tuomioistuin on esittänyt mainitun tuomion 383 kohdassa perustelut, jotka komissio oli vahvistanut riidanalaisen päätöksen 1211 perustelukappaleessa ja joiden mukaan hintojen horisontaalinen yhteensovittaminen oli jo luonteensa vuoksi yksi haitallisimmista kilpailun rajoituksista ja rikkominen oli yhtenä kokonaisuutena pidettävä, monitahoinen ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen, joka kattoi kuusi jäsenvaltiota ja koski kolmea tuotteiden alaryhmää, minkä jälkeen se on todennut valituksenalaisen tuomion 384 kohdassa kyseessä olevan rikkomisen erityisen vakavan luonteen, joka oikeutti soveltamaan 15 prosentin suuruista vakavuuskerrointa, ja mainitun tuomion 385 kohdassa valittajan osallistumisen todetun rikkomisen toteuttaneiden ”yritysten ydinryhmään”.

189 Koska unionin yleinen tuomioistuin on ottanut näin huomioon kaikki merkitykselliset parametrit moititun rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi ja hintojen horisontaalinen yhteensovittaminen ja valittajan osallistuminen siihen oli lisäksi näytetty toteen, ja koska se on vastannut tältä osin valittajan väitteisiin, se ei ole tehnyt mitään oikeudellista virhettä ja se on noudattanut velvollisuuttaan harjoittaa riidanalaisen päätöksen osalta tehokasta tuomioistuinvalvontaa.

190 Hallinnollisen menettelyn liian pitkän keston arvioimisesta on huomautettava, että vaikka se, että komissio loukkaa kohtuullisessa ajassa toimimista koskevaa periaatetta, voi oikeuttaa kumoamaan komission SEUT 101 tai SEUT 102 artiklaan perustuvan hallinnollisen menettelyn päätteeksi antaman päätöksen, jos se merkitsee myös asianomaisen yrityksen puolustautumisoikeuksien loukkaamista, tällainen kohtuullisessa ajassa toimimista koskevan periaatteen loukkaaminen – olettaen, että se näytetään toteen – ei voi johtaa määrätyn sakon määrän alentamiseen (ks. mm. tuomio 9.6.2016, CEPSA v. komissio, C-608/13 P, EU:C:2016:414, 61 kohta ja tuomio 9.6.2016, PROAS v. komissio, C-616/13 P, EU:C:2016:415, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kuten tämän tuomion 173 kohdasta ilmenee, tässä tapauksessa on kuitenkin selvää, että valittaja pyrkii väitteellään, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut virheellisesti hallinnollisen menettelyn liian pitkää kestoa, yksinomaan siihen, että sille määrätyn sakon määrää alennetaan.

191 Tämän väitteen perusteltavuudesta riippumatta se siis on hylättävä tehottomana.

192 Lopuksi on todettava määrätyn sakon määrän oikeasuhteisuudesta sellaisenaan, ettei valittaja esitä mitään väitettä, jolla voitaisiin osoittaa, että määrätyn seuraamuksen taso on epäasianmukainen tai liiallinen. Tältä osin väite, jonka mukaan 71,5 miljoonan euron suuruinen sakko on suhteeton kartellissa kyseessä olleeseen 115 miljoonan euron suuruiseen liikevaihtoon nähden, on hylättävä. On näet selvää, että määrätyn sakon lopullista määrää on käsiteltävässä tapauksessa alennettu asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti siten, ettei 10:tä prosenttia valittajalle edellisen tilikauden aikana kertyneestä kokonaisliikevaihdosta ylitetä. Kyseisellä enimmäismäärällä taataan kuitenkin jo se, ettei tuo sakko ole suhteeton yrityksen kokoon nähden, josta kertoo sen kokonaisliikevaihto (ks. vastaavasti tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 280–282 kohta).

193 Edellä esitetyn perusteella kymmenes ja yhdestoista valitusperuste on hylättävä osittain tehottomina ja osittain perusteettomina.

194 Koska yhtäkään valittajan esittämistä valitusperusteista ei ole hyväksytty, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

195 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdassa määrätään, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista. Saman työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla, mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja valittaja on hävinnyt asian, valittaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) Villeroy & Boch AG velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset